

RIIGIKOGU

IV koosseis.

IX istungjärk.

237. koosolek. 23./24. märtsil 1932.

Sisu:

1. Teatamine komisjoni antud seaduseelnõust.
2. Riigi eelarve seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.
3. Riigi eelarve seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
4. Talumaade suuruse kohta käivate kitsenduste kaotamise seadus — III lugemisel.
5. Sõjaväeosade ja -asutuste alla võetud ruumide üüriseaduse § 4 muutmise seadus — III lugemisel.
6. Laevakindlustusseltside laenude eest vastutamise seadus — III lugemisel.
7. Piimaihingutele määratud toetuskrediitide kasutamise seadus — III lugemisel.
8. Veeühisuste seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
9. Riigi 1930/31. a. eelarve täitmise ning kassa aruande ja riigikassa bilansi kinnitamise seadus — III lugemisel.
10. Lennuvarustuse muretsemise ja krediidi määramise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
11. Tulumaksuseaduse § 91 muutmise seadus — III lugemisel.
12. Trahteriärde liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.
13. Eesti-Prantsuse kaubanduse-konventsiooni muutmise protokollki kinnitamise seadus — II lugemisel.
14. Raudteedevõrgu arendamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
15. Pikalaenu Panga pantlehtede eest vastutamise seadus — II lugemisel.
16. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
17. Ametisõitude tasu seadus — II lugemisel.
18. Piimasaaduste väljaveo kontrolli seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
19. Asunduskapitali 1930./31. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — II lugemisel.
20. Maatulundusekapitali seaduse muutmise ja täiendamise seadus — II lugemisel.
21. Maiusainetemaksu seadus — II lugemisel.
22. Põllupidajate 1932. a. tulumaksu vähendamise seadus — II lugemisel.
23. Tööpuuduse vastu võitlemise otstarbel teenistusvahetuste korraldamise seadus — II lugemisel.
24. Riigikogu liikmete tasu- ja sõiduraha seadus — II lugemisel.
25. Põllupidajate võlgade korraldamise seadus — III lugemisel.
26. Krediidiasutiste seadus — III lugemisel.
27. Krediidiasutiste seaduse elluviimise seadus — III lugemisel.
28. Ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seadus — II lugemisel.
29. Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse komisjoni esitis Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse kohta.
30. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.
31. O. Gustavson'i sõnavõtmine isiklikus asjas.

Koosoleku avab teine abiesimees **R. Penno** kell 17.29 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach**.

1. Teatamine komisjoni antud seaduseelnõust.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. seaduse välisriikidega sõlmitavate vastastikuste arvekodade asutamise kokkulepete esialgselt maksmapanemise kohta — üldkomisjoni.

2. Riigi eelarve seaduse täiendamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman**.

Juhataja: Seaduseelnõu teksti ettekandmine jääb ära.

Võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega seaduseelnõu pealkiri ja tekst eraldi ja terve sisu korraga.

Aruandja K. Tonkman: Teen ettepaneku, seaduseelnõu redaktsiooni komisjoni andmata vastu võtta, kuna see on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud.

Ettepanek võetakse vastu.

3. Riigi eelarve seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Fuks.

Juhataja: Seaduseelnõu paragrahvide teksti ette ei kanta.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja J. Fuks: Ma teen ettepaneku, seaduseelnõu lõplikult Riigikogu poolt vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata, sest redaktsiooni komisjon on seaduseelnõu läbi vaadanud ja redaktsioonilised parandused teinud.

Ettepanek võetakse vastu.

4. Talumaade suuruse kohta käivate kitsenduste kaotamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Jõeäär.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu teksti ettekandmise.

Võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega seaduseelnõu pealkiri ja tekst eraldi ja terve sisu korraga.

Aruandja A. Jõeäär: Kuna seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud, siis teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

5. Sõjaväeosade ja -asutuste alla võetud ruumide üüriseaduse § 4 muutmise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Holberg.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu osade teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega osade viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja J. Holberg: Seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud. Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

6. Laevakindlustusseltside laenude eest vastutamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Jaanis.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega paragrahvide viisi ja terve sisu korraga redaktsiooni komisjoni andmata.

7. Piimähingutele määratud toetuskrediitide kasutamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Martinson'i puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni esimees J. Soots.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja J. Soots: Seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud, sellepärast panen ette,

see lõplikult vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

8. Veeühisuste seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Maakomisjoni aruandja J. Saar.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja J. Saar: Teen ettepaneku, seaduseelnõu redaktsiooni komisjoni andmata vastu võtta, kuna redaktsiooni komisjoni poolt seadus-

eelnõu juba läbi on vaadatud ning vastavad parandused tehtud.

Ettepanek võetakse vastu.

9. Riigi 1930/31. a. eelarve täitmise ning kassa aruande ja riigikassa bilansi kinnitamise seadus — III lugemisel.

Riigi majapidamise aruande komisjoni aruandja K. Tonkman.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja K. Tonkman: Teen ettepaneku,

seaduseelnõu redaktsiooni komisjoni andmata vastu võtta, sest redaktsiooni komisjon on oma parandused juba teinud.

Ettepanek võetakse vastu.

10. Lennuvarustuse muretsemise ja krediidi määramise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja R. Kuris.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega paragrahvide viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja R. Kuris: Kuna seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud, teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

11. Tulumaksuseaduse § 91 muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja H. Martinson.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu teksti ettekandmise.

Võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega seaduseelnõu pealkiri ja tekst eraldi ja terve sisu korraga.

Aruandja H. Martinson: Kuna redaktsiooni komisjon on seaduseelnõu läbi vaadanud, teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

12. Trahteriäride liikide täiendamise ja omavalitsustele trahterimaksu tulude kindlustamise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Fuchs: Redaktsiooni komisjon on seaduseelnõu läbi vaadanud ja redaktsioonilisi parandusi teinud, millest tähtsamad: 1) seaduseelnõu pealkirjaks võetud: „Trahteriäri seaduse muutmise seadus“; 2) § 1 muudetud redaktsiooniliselt ja võetud I osana, ning § 2 — II osana. Kannan seaduseelnõu ette ühes redaktsiooni komisjoni parandustega.

Pealkiri ja I osa võetakse vastu redaktsiooni komisjoni poolt ette pandud kujul.

Juhataja: Hääletamisele tuleb seaduseelnõu II osa ühes redaktsiooniliste parandustega. (Hääletatakse.) Poolt on 29 häält, vastu 26 häält, seega on II osa vastu võetud. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Poolt on 37 häält, vastu 35 häält, seega on II osa vastu võetud ühes redaktsiooniliste parandustega.

Seaduseelnõu terve sisu tuleb hääletamisele korraga. (Hääletatakse.) Poolt on 36 häält, vastu 32 häält, seega on seaduseelnõu terve sisu korraga vastu võetud. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Poolt on 34 häält, vastu 40 häält, seega on seaduseelnõu terve sisu korraga tagasi lükatud.

13. Eesti-Prantsuse kaubanduse-konventsiooni muutmise protokollki kinnitamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Jaanis.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

14. Raudteedevõrgu arendamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja H. Kukke puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni esimees J. Soots.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

15. Pikalaenu Panga pantlehtede eest vastutamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja R. Kuris.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

16. Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Mihkelson.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

17. Ametisõitude tasu seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Fuks.

Juhataja: Seaduseelnõu arutamisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine. Seaduseelnõu tuleb hääletamisele osade viisi.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

18. Piimasaaduste väljaveo kontrolli seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Martinson'i puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni abiesimees R. Kuris.

Juhataja: Seaduseelnõu arutamisel jääb ära teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

19. Asunduskapitali 1930./31. a. eelarve täitmise aruande kinnitamise seadus — II lugemisel.

Riigi majapidamise aruande komisjoni aruandja A. Salum.

Juhataja: Seaduseelnõu arutamisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

20. Maatulundusekapitali seaduse muutmise ja täiendamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkman.

Juhataja: Seaduseelnõu arutamisel jääb paragrahvide tekst ette kandmata. Hääletan seaduseelnõu osade viisi.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

21. Maiusainetemaksu seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja A. Kornell.

Üldkomisjoni kaasaruandja J. Klement.

Juhataja: Seaduseelnõu arutamisel jääb paragrahvide tekst ette kandmata.

Pealkiri ja §§ 1—6 võetakse vastu.

(§ 7.)

V. Hasselblatt: Ma teen ettepaneku,

„15 %“ asemele võtta „10 %“. Põhjendused ma tõin juba varem ette. Meil on tarvis esimese läbikäigumaksu sisseseadmise puhul arvesse võtta see vana sõna: Zu viel Licht macht Schatten. Kui meie võtame 15%, siis surume läbikäigu maha, ja riigi fiskusele ei laeku niipalju kui tarvis. Teiseks on 15% puhul suu ergutus korruptsiooniks olemas, ja kolmandaks on 10% küllaldane, et seda kätte saada, mis eelarvesse sisse võetud: 300.000 krooni. Huvitatud ringkonnad seletasid ise, et nad võivad selle eest seista, et see maks laekub. Kui ta ei peaks laekuma mõne 15.000 krooni võrra või veel vähem, siis sel puhul on valitsusel võimalus normaalsel teel, tähendab kakaotolli mõõduka tõstmisega, seda kätte saada, mis võib-olla ei laeku. Ma teen selle ettepaneku selle

kindla tahtmisega ja usuga, et riigi fiskus selle all ei kannata.

J. Vilms: Ma toetan eespool tehtud ettepanekut protsenti vähendada ka sotsiaalsetel põhjustel. Nimelt maiusaineid tarvitatakse väga laialt kohvikutes, ja rahvas on harjunud neid väga palju tarvitama. Viimasel ajal kohvikud teevad suurt võistlust joogikohtadele. Kui meie aga võtame siia 15%, siis mida suurem see protsent on, seda rohkem teoreetiliselt ja ka tegelikult surub ta maiusainete tarvitamise alla, ja ühtlasi siis inimesed ei käiks enam niipalju neis viisakates lõbustuskohdades, mida publik armastab, vaid oleksid sunnitud minema jälle rohkem joogikohtadesse. Kuna aga on soovitatav soodustada rohkem korralikke lõbustuskohti, siis peaks võtma siin 10% 15% asemele.

Majanduseminister O. Suursööt: Rkl. Hasselblatt'i poolt tehti samasugune ettepanek ka rahaasjanduse komisjonis. Aga niisuguste protsentuaalsete alandamiste juures peavad olema ikka täpsed kalkulatsioonid. Ei saa oletuste põhjal öelda, et vähendame 15% pealt 10% peale, ja küll see summa juba laekub, ja kui ei laeku, siis võib tõsta tolli. Nii viisi ei saa arutada seadusi, eriti vastu võtta maksuseadusi, et kui ei laeku, siis läheb see summa tollide peale. Kui aga tolle tõstame, siis on loomulik, et see tagasimineku peab veel suurem olema. Ilma kalkulatsioonideta vähendada protsentuaalselt maksu, see on väga hädaohtlik tee, sest see võib igasugused kalkulatsioonid segamini viia, pealegi, kus see suurendus ei ole sarnane, mis mõjuks äärmiselt raskendavalt nende ainete tarvitamise peale.

Töösturid isegi ütlesid komisjonis, et 10% juures oleksid nad nõus üldse mitte hinda tõstma. See on ainult lubadus. Samuti nagu rkl. Hasselblatt ütles komisjonis, et töösturid garanteerivad teile 300 tuhat krooni tulu. See on ka ainult lubadus. Meie ei saa sarnase tee peale minna, sest töösturid võivad öelda, et nad garanteerivad ka 5% juures 300 tuhat krooni tulu. Siin peab ikkagi kalkulatsioon olema, ja kalkulatsiooni põhjal saab ainult protsent sisse võtta, aga mitte töösturite üteluste ja nende sõnade alusel. Sellepärast ei saa ma ettepanekuga päri olla, ja tuleks jääda 15% juurde.

V. Hasselblatt: Ma ei saa härra Majanduseministriga päri olla ses suhtes,

et minu ettepanek oleks ilma kalkulatsioonita. Ümberpöörduvalt, need kalkulatsioonid on üles tähendatud Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas ja selle seletuskirja järgi on toodangu väärtus umbes 3.300.000 krooni, millest 10% on 330 tuhat krooni, tähendab rohkem, kui eelarves oleme vastu võtnud. Sellest tuleb maha arvata eksport, ja see on seletuskirja järgi 450.000 krooni, nii et pisut vähem kui 3 miljonit krooni. Teisest küljest selles arvus — 3.300.000 krooni, — ei ole sisse kalkuleeritud ärimaksu alla mittekuuluvate ettevõtete toodang. See on igatahes väga suur ja mitte vähem kui eksport. Ma tahtsin veel juurde lisada seda, et kui meie välismaalt siia tellime suured asjatundjad ja siiski kavatseme läbikäigu maksu suuremas ulatuses, siis meie ei tohi kruivi üle kruvida ja ei tohi võtta 15% säärase aine juures, mis kahtlemata toiduväärtuse poolest ei ole luksusaine, vaid kuulub nende toiduainete hulka, mida tarvitavad ka kehvad rahvakihid.

Aruandja A. Kornell (lõpusõna): Rahaasjanduse komisjonis oli see küsimus pikalt kaalumisel, kusjuures vastu võeti kompromiss-ettepanek — 15%, sellepärast ei saa komisjoni nimel ühineda rkl. Hasselblatt'i ettepanekuga.

Juhataja: Hääletamisele tuleb rkl. Hasselblatt'i ettepanek. (Hääletatakse.) Poolt on 30 häält, vastu 31 häält, seega tagasi lükatud. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Ettepanek on tagasi lükatud 40 häälega 31 hääle pooltolemisel.

§§ 7—16 võetakse vastu.

Juhataja: Edaspidi hääletan osade viisi.

III osa — §§ 17—22 — võetakse vastu.

(IV osa.)

Majanduseminister O. Suursööt: Siin on IV osas punkt 4, mis näeb ette, et kahe kuu jooksul seaduse maksamahakamisest ei lange maiusainetemüüja karistuse alla, kui tema juurest leitakse aineid, mis ei ole maksustatud selle seaduse kohaselt. „Kaks kuud“ on hiljemkaalutud põhjustel leitud olema liiga lühikene aeg, mille tagajärjel võiksid minna müüjad ilma süüta ka-

ristuse alla. Neil on mõningad tagavarad olemas ja nad ei ole saanud neid realiseerida. Sellepärast teen ettepaneku,

punkt 4 „Kahe kuu jooksul“ asemele võtta „Kolme kuu jooksul“, et neil oleks võimalik realiseerida tagavarasid, ja et inimesed süütult ei langeks karistuse alla.

Majanduseministri ettepanek võetakse vastu.

IV osa võetakse vastu ühes parandusega.

(V osa.)

Majanduseminister O. Suursööt: Komisjonis on võetud selle seaduseelnõu maksimahakkamiseks tähtpäev 1. mai, kuna see aga võrdlemisi pikk aeg on, ja eelarveaasta hakkab maksma 1. aprillist, ning tagavarade realiseerimiseks praegu vastu võetud otsuse kohaselt on küllalt aega, siis oleks õigem see seaduseelnõu maksma panna 1. aprillist. Sest vahepeal võidakse neid tagavarasid õige tuntavalt ja tuntuvalt suurendada. Sellepärast teen ettepaneku, maksmahakkamise tähtaeg võtta 1. mai asemele 1. aprill.

V. Hasselblatt: Ma arvan, et igal asjal on oma piir. Härra Majanduseminister soovib, et maiusainete kauplejad ja valmistajad ning pagarid praegusel ajal, kus lihavõttepühad lähenevad, peavad ette valmistatud olema ennast nõnda ümber korraldama, et seda seadust võiks 1. aprillist maksma panna. Ma palun Riigikogu liikmeid ette kujutada, mis see tähendab, kui pagaritööstuses valmistatakse saiu, leiba, kookisid, tortisid etc. ja selle seaduse § 6 põhjal peab arveraamatupidamine sisse seatama, missugust jahu, suhkrut, mandleid tarvitatakse saiade jaoks ja missuguseid kookide jaoks. Seda tuleb teha lihavõttepühade ajal, sest et 1. aprill on varsti peale pühi. (Vahelhüüe.) Peale pühi kohe, jah. Ma luban endale ettepaneku teha, et seadus maksma hakkaks 15. aprillist, et need inimesed võiksid oma raamatupidamist ümber korraldada.

Juhataja: Majanduseministrilt on ettepanek,

võtta V osas „1. mail“ asemele „1. aprillil“.

Rkl. Hasselblatt teeb ettepaneku, võtta „1. mail“ asemele „15. aprillil“.

Majanduseministri ettepanek lükatakse tagasi 32 häälega 31 hääle pooltolemisel.

V. Hasselblatt'i ettepanek võetakse vastu.

V osa võetakse vastu ühes parandusega.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

22. Põllupidajate 1932. a. tulumaksu vähendamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkman.

Juhataja: Selle seaduseelnõu arutamisel jääb osade tekst ette kandmata.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

23. Tööpuuduse vastu võitlemise otstarbel teenistusvahetuste korraldamise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Laur.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise.

Pealkiri võetakse vastu.

Koosolekut asub juhutama esimene abiesimees M. Martna.

(§ 1.)

L. Raudkepp: Kuna õpetajate töö on teist laadi, kui omavalitsuste ja riigiteenijate töö, siis tuleks pedagoogide tööd ka teisiti kohelda. Nimelt on koolitöös täpne tööjaotus võimalik, isegi ühes ja samas õppeaines, kuna omavalitsuse ja riigi teenistuses see võimalik ei ole. Ei ole võimalik näiteks, et asjaajaja töö pannakse kahe inimese peale. Asjaajaja on ikka ainult üks. Esimesel lugemisel ma juba tähendasin, et niisugust absoluutset vallandamist ei oleks vaja olema kooliõpetajate hulgas, vaid need, kes tööta on, võiksid saada 50% määralise õppejõu nädalatundidest. See annaks neile siis õpetaja õigused, ja need abielunaised, kellest käesolevas seaduses juttu, ja kelle hulgas on siiski vääruslikke tööjõude, ei tarvitseks mitte ära astuda, vaid nad võiksid oma viljakat tööd edasi teha. Pealegi ei tooks minu ettepanek väljaminekuid riigikassale juurde, muidu ma ju ettepanekut ei saaks teha. Kokkuvõttes teeksin ma ettepaneku,

§ 1 esimeses lõigus peale sõnu „...vallandada riigi- või omavalitsuse teenistusest isikuid“ juurde lisada „välja arvatud õppejõud“.

Teise ja kolmanda lõigu asemel võtta uus lõik. Ma loen enne teise ja kolmanda lõigu ette, nagu need üldkomisjoni poolt esitatud: „Peale selle on Vabariigi Valitsusel õigus vallandada alluvuse vahekorras teenivatest õppejõududest abielulistest ühe, tasu suurust arvestamata.“

Õppejõudu võib vallandada käesoleva seaduse põhjal ainult kooliaasta vahetusel.“

Ma teeksin ettepaneku,

teise ja kolmanda lõigu asemele võtta järgmine lõik: „Vabariigi Valitsusele antakse õigus vähendada vajaduse korral kuni 50% nädalatundide arvu õppejõul, kelle abielupoolle tulu (riigi-, omavalitsuse kui ka erateenistuse tasu) ületab eelmises lõigus ettenähtud suuruse, arvesse võttes seejuures ka õppejõu ülalpidamisel oleva perekonna liikmete arvu“.

A. Jõeäär: Põhjustel, mis juba 1 lugemisel ette toodi, teen käesolevas seaduseelnõus kaks parandus-ettepanekut § 1 juurde. Panen ette,

§ 1 esimese lõike neljandas reas peale sõnade: „riigi- või omavalitsusettevõtetes“ juurde lisada: „või eraettevõtetes või eraisikute juures“.

Selle paranduse vastuvõtmine laiendaks seadust ka nende isikute peale, kes eraettevõtetes või eraisikute juures teenistuses seisavad.

Teine parandus-ettepanek oleks,

§ 1 esimese lõike lõppu juurde lisada: „või kellel endal, või kelle abikaasal on puhastulu kapitalidest või kinnisvarast linnades vähemast 140 krooni kuus; maal ja alevites vähemast 80 krooni kuus“.

Majanduseminister O. Suursööt: Siin on tehtud õieti kolm ettepanekut. Esiteks, 50% võrra vähendada tundide arvu neile õpetajaile, kes selle seaduse põhjal kuuluksid vallandamisele. See näib teoreetiliselt olema päris lihtne — 50% võrra tundide arvu vähendada, ja see 50% neile teistele õpetajaile anda, kes praegu töötä, ja asi näib olema korras. Kujutage aga endile ette, kuidas seda praktiliselt läbi viia saab, kuidas on see võimalik? Kui võtame näiteks maakoolid, kus on ainult kaks õpetajat, üks koolijuhataja, kellel kor-

ter olemas, teine õpetaja, kellel ainult tuba või kaks. Nüüd see teine, kes kuulub vabastamisele, on koolijuhataja abikaasa, nad elavad ühes korteris. Nüüd peaks võtma veel kolmanda õpetaja selle väikese arvu tundide peale, — 10, 12 või isegi 6 tunni peale, kui arvestame 26 tundi nädalas, ning ettepanek on, vähendada 20 peale, siis jääb 6 tundi nädalas üle, ja selle 6 tunni jaoks peaks võtma kolmanda õpetaja. See on tehniliselt täiesti võimatu ja läbiviimatu. Peale selle ei saa see õpetaja, kes sarnase väikese tundide arvuga on, üldse mingeid riigiteenija õigusi veel kätte. Siis oleks päris võimatu selle tundide arvu juures ära elada. See ettepanek ei saaks üldse kaalumisele tulla, sest see on praktiliselt täiesti läbi viimatu. Ja sellega muudaksime käesoleva seaduse mõtte täielikult ära, tähendab selles osas, mis puutub õpetajatesse. Kuna aga just õppejõudude alal on vastavate ümberkorralduste või muul tagajärjel kasvanud kutsega õpetajate reserv, ja neile on vaja tööd anda.

Kui öeldakse, et riigiametnikkude kohta ei tea, kuipalju on tarvis uusi ametnikke, kuipalju on intelligent tööjõudu, siis õpetajate suhtes on see enam-vähem kindel, on teada, kuipalju seal võiks vallandamisele tulla, kas alluvuse vahekorras, või kus mõlemad abikaasad teenistuses.

Mis puutub härra Jõeääre ettepanekusse, siis see küsimus oli kaalumisel, ja seda on sõelatud ka ajakirjanduses. Kuid ka see oleks väga järsk eraettevõtete ja eratööstuste tegevusse segamine, sest Vabariigi Valitsus hakkaks siis eraettevõtete ja eratööstuste töölisi või ametnikke lahti laskma. Siin on niisugune seisukord, et riigivalitsus ei saa otsustada ühe või teise poole tublidust, vaid ainult ühe poole oma. Kui aga isikud teenivad riigi- või omavalitsuseasutistes, siis saab otsustada nii ühe kui teise poole üle. Selles mõttes oleks ka see ettepanek praktiliselt raskesti läbi viidav. Seal tuleks tungida ametnikkude puht eraellu sellega, et tuleks kindlaks määrata, missugune kinnisvara tal on, kuipalju see kinnisvara tulu annab j.n.e., ja see on õige aegaviitev ja praktiliselt väga raskesti läbiviidav töö. Sellepärast on jäetud välja varanduslik seis või eraametites olev teenistus. Kuid teisest küljest peab seda ütleva, kas riigile on soovitatav, et kõik ametnikud peaksid olema ilma varanduseta isikud, see on väga küsitav, ja arvan isiklikult, et riigi seisukohalt peab siin seda küsimust siiski tõsiselt võtma. Siin puht sellelt seisukohalt hinnata, kellel varan-

dust, see ei pruugi riigiteenistuses olla, ei saaks, sest varanduse ulatus ja tulukus on väga mitmesugune, kuid riigile on vaja ka niisuguseid ametnikke, kes peavad varanduslikult vastutavad olema peale selle, et ta on oma ametialal vastutav, selles mõttes ei ole soovitatav seda ettepanekut vastu võtta.

J. Vilms: Teen ettepaneku, § 1 esimese lõike lõpus 80 krooni asemele maal võtta 100 krooni sellepärast, et ei ole igalpool elu odavam, võrreldes linnadega. Võtame näiteks suvituskohad, alevid ja raudteejaamade ümbruskonnad, kus ei ole korralikke turgusid, peale korteri odavuse ei saa elu odavusest, võrreldes suurte linnadega, juttu olla, ja sellepärast leian, et vahe on suur ja seda tuleks vähendada, tõstes 80 krooni pealt 100 kroonini.

Teine ettepanek oleks, sama lõike lõpu lisada lause, mis kaotaks kurioosumid, nagu I lugemisel ette toodi, et võib saada 27.000 senti kokku abikaasaga kuus palka, kuid 28.000 senti ei või saada. Et seda ära hoida, tuleks ette näha juhtumised, kui näiteks mees ja naine ühes perekonnas saavad kokku linnades palka 240 kr. kuus või üle selle, maal ja alevites 200 kr. kuus või üle selle, siis tuleks niisugusest perekonnast üks abikaasast vallandada. Need ja eelmised parandus-ettepanekud, mis eelkõnelejate poolt tehti, et seadust vähegi vastuvõetavamaks teha, näitavad, kuivõrt vastolus on seadus tegeliku eluga. Mis sellest seadusest tuleb, seda ei tea, ja kas need parandus-ettepanekud aitaksid need puudused kõrvaldada, siis pole see ka teada, kuna sotsiaalsest seisukohast seadus täitsa vastuvõtmata ja tagajärjed teada ei ole, milleni nad viivad.

A. Jõeäär: Lugupeetud rahvasaadikud! Praegu kuulsime meie härra Majanduseministri suust ühe väga huvitava väite, nimelt juhtis tema minu ettepaneku tagasitõrjumiseks tähelepanu sellele, et täiesti ilma varanduseta isikud ei pruugiks mitte riigi teenistuses olla. (V a h e l h ü ü e.) Mina sain sellest vist väga õieti aru, ja vastasel korral oleks pidanud siis härra Majanduseminister minu ettepanekut toetama. (V a h e l h ü ü e.) Härra ministri seletusest sain ma nii aru, et tema arvates algavad varandusega isikud alles sealt piirist peale, kus nettosissetulek on mitte vähem kui 140 krooni kuus. Mina ütlen, et iga meie riigiametnik oleks õnnelik, kui tal oleks peale selle palga, mis ta saab, veel

sissetulekut kapitalist või kinnisvaradest kas või 50 krooni kuus.

Minu parandus-ettepanek puudutaks neid, kelle nettosissetulek on kuus kapitalist või varandusest vähemalt 140 krooni, ja minu arvates selle parandus-ettepaneku tagajärjel nii suur protsent inimesi küll välja ei langeks, et jääksid järele ainult varanduseta isikud. (V a h e l h ü ü e.) Tulumaksu deklaratsioonidest ja ärimaksu asjus sisseantud deklaratsioonidest, nendest saaks seda selgeks teha. Selle juures pole kahtlust, et see selgekstegemine võimalik on. (V a h e l h ü ü e.) Varjamisi on praegu ka olemas, ega seepärast keegi ka rohkem ei hakka varjama; kes varjab, varjab juba praegu. (V a h e l h ü ü e.) Kas Teie arvate, et meie kassahoidjad on kõik kinnisvarade omanikud? (V a h e l h ü ü e.) Kautsjonid on neil sisse makstud, aga ega nad kinnisvara omanikud ei ole. (V a h e l h ü ü e.) Seda küsige nende käest, kust nad neid saavad. Oleks väga hea, kui mõni direktor ka kautsjoni sisse maksaks. (V a h e l h ü ü e.) Kohtupristavitelt nõutakse, advokaatidelt mitte. (V a h e l h ü ü e.) Nähtavasti on sõna kaasaruandjal, või ma ei tea, kelle ülesandeid siin härra Penno täidab.

Teiseks arvas härra Majanduseminister minu parandus-ettepaneku vastuvõtmata olema selles osas, mis käib erateenistuse kohta, ja seletas, et kui see osa vastu võetakse, siis asetatakse valitsus raskesse seisukorda. Minu ettepanek ei sisalda seda, et need, kes teenivad eraettevõtetes, et neid vallandataks, vaid seda, et võib vallandada riigi- või omavalitsuse teenistusest isikuid, kelle abikaasa teenib ka eraettevõttes või eraisikute juures.

Miks ei võiks siis riigi- ja omavalitsuse asutustest isikuid vallandada, kelle abikaasad teenivad mõnes eraettevõttes. See ei ole eraettevõtete elusse tungimine. Seaduseelnõus on kaugemale mindud, kui valitsusele on antud õigus omavalitsuse asutuse ametnikke vallandada. Minu ettepanek ei lähe nii kaugele, vaid annab võimaluse riigi- või omavalitsuse teenistusest vallandada neid, kellel abikaasa on erateenistuses. (V a h e l h ü ü e.) See on väga lihtne ja see on minu arvates päris õiglane. Tehke mulle selgeks, missugused põhjendused oleksid selleks, kui võtta arvesse ainult omavalitsuse teenistuses seisvaid abikaasaid ja erateenistuses olevaid isikuid mitte. (V a h e l h ü ü e.) Omavalitsuse asutus ei ole riigiasutus. (V a h e l h ü ü e.) Niikaugele selle teooria seletami-

sega ei saa minna, kui tahate seda öelda, et siin on seisukohast välja mindud, et omavalitsuse asutus ja riigiasutus, see on üks ja seesama riigiasutus. See põhjendus ei kannata kriitikat välja. (V a h e l h ü ü d e d.) Õelge, härra Päts, mis vahe on selle isiku vahel, kes teenib mõnes omavalitsuse ettevõttes, näiteks gaasivabrikus, ja selle vahel, kes teenib samalaadilises eraettevõttes. Tegelikult ei ole mingit vahet. Sellepärast ei saa öelda, nagu sünnitaks see parandus raskusi. Kui aga öeldakse, et põhimõttelikult ei taheta vastu võtta seda parandust, siis on see teine asi, aga raskusi ei ole siin mingeid.

Majanduseminister O. Suursöö: I lugemisel püüti õige mitmelt poolt selgitada, kui raskelt see seaduseelnõu saaks mõjuma perekonnaelu, abielunaiste, laste ja kõigi nende peale. Pean ütleva, et üldiselt oli see liialdatud, sest siin aruandja poolt tähendati, kuipalju meil üldse on abielulisi, ja kui väikene protsent neist abielulistest läheks selle seaduse alla. Nüüd aga sealt samalt poolt, kust seletati, et abielu lõhutakse, lüüakse segamini, sealt samalt poolt tullakse ettepanekuga, et ka eraasutustes ei tohi üks pool teenida, vaid kui tema seal teenib, siis tuleb teine pool riigiametist lahti lasta. Lugupeetud Riigikogu liikmed, see lööb meie mõisted õige kauniste segi. Esiteks meie ütleme, et see seadus on raske seadus selles ja teises suhtes, sealsamas aga teeme ettepaneku, seda veelgi laiendada. (V a h e l h ü ü e.) Härra Martina, Teie rühmakaaslane ütles seda. Ma ütlesin „sealt poolt“, nii et selles mõttes ei saaks härra Jõeääre poolt tehtud ettepanekut vastu võtta.

Mis puutub härra Vilms'i poolt tehtud ettepanekutesse, tähendab esimese lõike lõpus 80 krooni asemele võtta 100 krooni, siis see ettepanek tähendaks mida? See tähendaks seda, et õieti peaaegu kõik õpetajad langeksid selle seaduse alt välja, sellepärast et neil sagedasti ei ole palk nii suur, vaid natuuras on suur osa, nimelt prii korter, küte, valgustus. Palk on neil 80, 90 ja 100 krooni, muidugi on ka neid koolijuhatajaid, kelle palk üle 100 krooni, ja just selles mõttes, et natuuras saadakse võrdlemisi suur protsent palgast, see on igal ametnikul, praegusel juhul õpetajal, suur pluss, sest kes teenib linnas ja peab maksma korteri, küte ja valgustuse eest ja võtame 140 krooni, siis on ilmingimata maal 80 krooni ja prii korter, küte ja valgustus, ja koolijuhatajatel veel väikene ta-

lu sealjuures, see on tingimata suurem kui linnas 140 krooni. Kui maal saadavat palka tõstaksime veel, siis teeksime ülekohut linnaõpetajate suhtes ja annaksime erisoodustusi maaõpetajatele ja maal asuvatele koolijuhatajatele. Sellepärast ei saa seda pooldada. Samasugune lugu on muidugi ka kogusummalise palga ülemääraga. See on ju raamiseadus. Siin tahetakse osalt jätta see raamiseaduseks, sellesama sisse aga paigutada kõik detailid asjad. Kui see on raamiseadus, siis tuleb võtta raamiseadusena, ja valitsus, läbi kaaludes, läbi rääkides vastavate organisatsioonidega, võib määrusi detailselt välja töötada juba sarnaselt, et need vähem lõikaksid meie ametkondade elusse. Kui aga detailselt ära määraksime alamäärad ja ülemäärad, siis ei saaks valitsus enam kuidagi reguleerivalt mõjuda, vaid siis tuleb otsekohe selle järgi talitada, ja see võiks osutada palju karmimaks kui nüüd, kus teatud liikumisvõimalus ühele või teisele poole olemas on.

J. Vilms: Lugupeetud härra Majanduseminister vististi eksis kui ta ütles, et kõikidele riigiametnikkudele maal palka natuuras makstakse. (V a h e l h ü ü e.) Toodi ette, et kõik nad enam-vähem maal natuuras palka saavad ja see on kaunis palju rahapalga kõrval, mida teistel ametnikkudel ei ole. Selle üldise all on ainult võib-olla koolijuhataja, metsnik, kuid posti-, telegraafi- ja telefoniametnikud ja teised ei saa natuuras tasu. Igal juhul ei tähenda see, et kõik saavad, vaid saavad ainult üksikutel juhtudel.

Aruandja A. Laur (lõpusõna): Siin on rida ettepanekuid tehtud, millega ühineda ei saa. Kõigepealt rkl. Raudkepi ettepanek, mis ütleb, et tuleks võtta juurde sõnad: „välja arvatud õppejõud“, see tähendab seda, et kõiki võib vallandada, aga õppejõude mitte. Kuid selle kohta võiks öelda järgmist: homses „Päevalehes“ on toodud need andmed, mida on kogunud Hariduse- ja sotsiaalministeerium. Neist andmeist näeme, et meil on 496 abielupaari õpetajad, — perekonnad, kus mõlemad abikaasad on kindlas teenistuses ja kus üks abikaasadeist saab palka kindlapalgalisel teenistusest riigi- või omavalitsuse asutistes, samuti riigi- või omavalitsuse ettevõtetes linnades 140 krooni või üle selle kuus, maal ja alevites 80 krooni või üle selle kuus. Sellest kokkuvõttest selgub ka, et 92 õppeasutuses teenivad abikaasad alluvuse vahetorras, üks on koolijuhataja, teine õpe-

taja. Kõik need õpetajad jääksid siis kohale puutumata, kuna selle asemel ilma kohata õpetajad, keda on 350 või üle selle, jääksid kõik kohata. Nende sõnade juurdevõtmise looks olukorra, mis oleks täiesti ülekohtune tööta õpetajate vastu.

Mis puutub sellesse ettepanekusse, et tuleks vähendada eratundide arvu 50% võrra, siis võiksin öelda seda, nagu härra Majanduseministergi ütles, et see oleks suur koormatus meie omavalitsustele, kes peavad koolide eest hoolitsema, õppejõududele korteri ja kütte muretsema. Teiseks teeks see raskusi riigikassale. Ütleme, et kellelgi on 30 tundi ja kui selle pooleks võtame, siis hakkaks üks kui teine perekonna-abiraha ja arstiabi saama. Lisaks sellele tuleb veel juurde teenistusevanuse tasu ja pensioni saamise õigused. See tooks kaasa uusi koormatusi riigikassale ja seepärast ei ole see ettepanek vastuvõetav. Mis puutub rkl. Jõeääre ettepanekusse, siis olid need mõlemad üldkomisjonis arutusel. Seal arutati neid ja leiti, et meie ei saa seadusesse uusi põhimõtteid sisse viia, pealegi sarnaseid, mis meile vastuvõetmatud on, ja sellepärast lükati need ettepanekud tagasi. Mis puutub rkl. Vilms'i esimesesse ettepanekusse — 80 krooni asemele võtta 100 krooni, siis teadagi, et maal saavad ametnikud lisatasu ka natuuras, näiteks metsaülematel prii korter, maa, heinamaa, kütte, valgustus j.n.e. Sama on maksev ka kooliõpetajate suhtes. Sellepärast ei ole sugugi ülekohtune, kui nendel see norm väiksem on kui linnades. Edasi, mis puutub rkl. Vilms'i teise ettepanekusse, § 1 esimese lõike lõppu lisada „või kui mees ja naine ühes perekonnas saavad kokku linnades palka 240 krooni kuus või üle selle, maal ja alevites 200 krooni kuus või üle selle“, siis see küll üldkomisjonis arutusel ei olnud, aga selle kohta võiksin öelda, et Vabariigi Valitsus ei ole pidanud tarvilikuks sarnast normi nõuda, sest see õieti suurendaks seda õigust, mis käesoleva seadusega tahetakse saada ja mille vastu praegu vaieldakse. Kui üks abielulistest saab 120 krooni kuus, teine ka 120 krooni, siis valitsuse eelnõu järgi ei kuuluks teine neist vallandamisele, kuna rkl. Vilms'i ettepaneku järele kuuluks aga vallandamisele. Mina kui aruandja ei saa ühegi ettepanekuga ühineda.

Juhataja: Rkl. Vilms'ilt on ettepanekud:

1) § 1 esimese lõike lõpus „80 krooni“ asemele võtta „100 krooni“;

2) § 1 esimese lõike lõppu lisada: „või kui mees ja naine ühes perekonnas saavad kokku linnades palka 240 krooni kuus või üle selle, maal ja alevites 200 krooni kuus või üle selle“.

L. Raudkepi ettepanekud lükatakse tagasi.

A. Jõeääre ettepanekud lükatakse tagasi.

J. Vilms'i ettepanekud lükatakse tagasi.

§ 1 võetakse vastu.

(§ 2.)

A. Jõeäär: Lugupeetud rahvasaadikud! § 1 erandite tegemist võib veel kuidagiviisi põhjendada, olgu küll, et seal ka karta on, et võivad kuritarvitused ja väärnähtused aset leida. § 1 annab teatavad juhtnöörid erandite tegemiseks, nimelt et tuleb võtta arvesse laste arvu ja — üldkomisjon tahtis seda alla kriipsutada — muid eriti kaaluvaid põhjusi.

Mis puutub § 2, siis siin minu arvates mingit erandite vajadust ei ole. § 2 ütleb kategooriliselt, et keelatud on olla ühel isikul kahel kindlapalgalisel kohal, välja arvatud juhud, kus see on korraldatud teisiti seadustega. Mingeid muid erandeid siin ei tohi olla. Edasi on öeldud: „või kui Vabariigi Valitsus peab seda eriti tarvilikuks“. Siin võib-olla tuuakse ette väiteid, et meil on inimesi, keda ei saa asendada, aga need väited on põhjendamata, olgugi, et meil võrdlemisi vähe on eriteadlasi igal alal, sest et meie rahva arv on väike, aga siiski peab ütleva, et eriti viimasel ajal on meil nii akadeemilise, kui ka eriharidusega isikuid igal alal, ja kui meie ühekorraga ei või ülikooli lõpetanud isikuid panna vastutusrikkale kohale, mida seni täitis vanem õigusteadlane, siis on võimalus ümber paigutada sellele kohale mõnda teist riigiametnikku sama vastutusrikkalt kohalt. Ja niisuguste ümberpaigutuste tagajärjel vabanenud kohale võib mõne ilma kohata akadeemilise haridusega isiku määrata. (V a h e l h ü ü e.) See on muinasjutt. Niisuguseid inimesi, keda üldse asendada ei saa, ei ole maailma loodud ja neid ei ole ka Eestis. (V a h e l h ü ü e.) Mis tahate siis teha, kui see ainuke eksemplar — jumal hoidku — ära sureb, siis on kõik otsas ja kas arvate, et siis riik läheb hukka. (V a h e l h ü ü e.) See on suurusehullustus, kes arvab, et vaat' mina olen ainult

niisugune, teist sarnast ei ole. See on puht subjektiivne hindamine, objektiivselt ei saa asja nii otsustada. (V a h e l h ü ü e.) Teiste arvamine võib ka subjektiivne olla.

Olen kuulnud, et juba saatkonnad käivad ringi ettepanekutega, et kõiki võib asendada, aga see ja see inimene peab alles jääma, teda ei saa asendada. Kui valitsus tõepoolest peaks sellele libedale teele minema, et ta kõikide suhtes ühesuguselt ei otsusta, siis on kodanikkudel edaspidi seda rohkem põhjusi etteheiteid teha, et vaadake, seaduse võtsite küll vastu, aga mis teie teete, kuidas seda täidate. Niisugusesse seisukorda ei tahaks ma valitsust asetada, olgu küll et ma vastasrinnas olen. Seepärast panen ette,

§ 2 lõpust välja jätta lause „või kui Vabariigi Valitsus peab seda eriti tarvilikuks“.

M. J u h k a m: Härrad Riigikogu liikmed! Valitsus nõuab selle seaduse vastuvõtmist kindlalt ja just sel kujul, nagu eelnõu on esitatud. Võib-olla, et üht kui teist küsimust oleks võidud lahendada siin ka teisiti ja mitte halvemini kui see lahendatud on arutuselolevas seaduses. Aga kui seda valitsus tahab, siis ei ole praegu teist teed kui, et seadus tuleb vastu võtta.

Mina pean aga ütlema § 2 kohta, et isenesest põhimõte, mis siin on läbi viidud, ei ole uus. Ligikaudu samasugune paragrahv maksab Riigiteenistuse seaduses 1924. aastast peale. Kahjuks ei ole aga see paragrahv Riigiteenistuse seaduses kindlaid tagajärgi andnud. (V a h e l h ü ü e.) Meelekihedust tekitanud on nähtus, et kahe ja kolme koha pidajad ei ole kadunud. Kui see paragrahv nüüd jälle vastu võetakse, ja kui valitsus seadust tahab ilmingimata esitatud kujul, siis tahaksin loota, et siit peale selle paragrahvi suhtes raudse järjekindlusega talitatakse ning igasugused „kuid“ ja „agad“ ning erandite tegemised peaksid ära jääma ka nende suhtes, keda arvatakse ligemal olevat. See oleks lihtsalt võimata. Seni on juhtumisi, kus inimese palk on ühelt kohalt normaalne, kuid kui ka teiselt ja kolmandalt kohalt palgad kokku arvata, siis ületab niisuguse inimese palk vahel ministri palga. Nendele nähtustele tuleb selle paragrahviga lõpp teha. Kui valitsus erandeid teeb, siis peab ta neid ka põhjendama, ja neid võib teha ainult ajutiselt, mitte jäädavalt, nagu see on olnud seni, kus kunagi on otsus tehtud ja nüüd kestab see jäädavalt edasi. Ka tulevad kõik niisugused juhtumised registree-

rida. Ei taha olla prohvet, kuid arvan, et kui seadust käsitama hakatakse, siis selle paragrahvi suhtes tuleb veel juttu, ja valitsusel tuleb kunagi kindlasti selgitust anda, kas on siin talitatud teisiti kui seni.

Majanduseminister O. S u u r s ö ö t: Valitsuse poolt ei olnud sarnast paragrahvi seaduseelnõus mitte, kuid seepärast, et valitsusel on võimalik seda ilma seaduseta toimetada, nii et ametnikul ei oleks mitut palgalist kohta korraga, riigikassast tasu saades. Aga kui see on sisse võetud siia komisjoni poolt, siis see kordamine midagi kahju ei tee, ja valitsusel ei ole midagi selle paragrahvi vastu.

Kuid ma tahaksin öelda ainult üht, et selle paragrahviga, või üldse kahe koha pidamise ärakaotamisega ei saa valitsus õieti mingit arvu töötä intelliigentsi tööle võtta. (V a h e l h ü ü e.) Ja see on õige. Riigiasutustes on selle kohta andmeid kogutud, ja kokku võetud ning on leitud ametnikka, kes kahel kohal asuvad, 70. Nendest 65 sarnaseid, kes on seaduses ette nähtud, ja kes ei saa mingit kindlat palka, vaid istungitetasu j.n.e. Ei saa seda ometi dopelt ametiks pidada, ja ei saa nende asemele paigutada väljastpoolt inimesi. (V a h e l h ü ü e.) 70 on kogusummas, ja peaegu 65 sarnaseid, millest ma rääkisin, nii et ainult 5—6, maksimum 10 inimest on sarnaseid, kes kindla kuu tasuga on kahe koha peal ametis. (V a h e l h ü ü e.) Need on õieti omavalitsuse ametnikud, seepärast ei saa postiametnikku sinna panna selle väikese tasu eest 2—3 krooni kuus. (V a h e l h ü ü e.) Kuid mitte üle 10 on sarnaseid, kes tõesti kindla palgaga on, nende hulgas on ka veel mõned otsekohe seadusega ette nähtud, teised aga on sarnased, keda valitsusel võimalik ei ole olnud väljastpoolt isikutega asendada, see oleks teatud määral raskendatud olnud, sest nendel kohtadel peab olema riigiametnik, kes täiel määral valitsuse käsutades on, näiteks mitmesuguste varanduste valitsemise juures, mis on riigile üle tulnud. Selles mõttes ma tahtsin öelda, et siin uute ametnikkude nende asemele paigutamiseks on väljavahetused väga väikesed, seal võib juttu olla ainult 2—3—4 isikust. Aga see on õige, mis siin räägitakse, et sellega tehakse demagoogiat, sellega mürgitatakse õieti terve seda meeleolu, ja sellega tehakse just tervele ametkonnale etteheide, et seal teie olete priileivasõjad j.n.e. ja tehakse kõigile ametkondadele etteheiteid. Kui silmas peame, kui suur arv see on, siis on

selge, et see arv on üleliia suureks puhutud. Valitsus saab ilma selle seaduseta seda teha, et ta paigutab riigiametnikud sinna, kuid ei määra neile tasu. Muidugi võib siin ühel või teisel alal raskusi tekkida, sest riigiametnikud peavad väljaspool tööaega töötama õhtuti. (V a h e l h ü ü d e d.) Asi on see, et vastavas asutuses olles peab ta kandma teatud vastutust. Kuid kõike seda saab lahendada ja valitsusel on kavatsus seda otsekohe lahendada, sest et sellest seadusest see ära ei ripu. Teist korda seda aga nimetada, see kahju ei tee.

A. Jõeäär: Juba sellest, mis härra minister rääkis, võime ette kujutada, mis-suguste raskustega tuleb tegemist teha seaduse elluviimisel. Tahtsin ainult niipalju õiendada, et see arv, mida härra minister nimetas, käib riigiametnikkude kohta, kes ka teistes riigiasutustes teenivad. Käesoleva paragrahvi ulatus on aga palju laiem, see käib peale riigi-, ka omavalitsuse asutiste kohta, ja meil on palju riigiametnikke, kes omavalitsuse asutistes teenivad; peale selle käib see paragrahv ka riigi- ja omavalitsuse ettevõtete kohta. See laiendab seda arvu mitme võrra. Nii siis ei ole tegemist enam ainult 60—70 inimesega, vaid palju suurema hulgaga. Kui valitsus tahab seda nõuet täita, mis paragrahv väljendab, siis mõjub see kindlasti vähemasti õhkkonna puhastamiseks.

Aruandja A. Laur (lõpusõna): Rkl. Juhkami väide, nagu oleks meil juba olemas säärane seaduslik norm, mis keelab ära ühel ametnikul pidada kaht kohta, ei ole päris täpne. Meie Riigiteenistuse seadus näeb ette, et riigiametnikul on tarvis Vabariigi Valitsuse luba selleks, et pidada koosseisu kuuluvat kaht kohta. Aga käesolev seadus laiendab seda loa nõudmist selles mõttes, et luba on tarvis muretseda igal juhul, ükskõik kas kohad koosseisu kuuluvad või mitte. See norm aga, mis § 2, laiendab õigust kitsendada kahe koha pidamist. Vabariigi Valitsusel ei olnud mitte igakord võimalik kahe koha pidamist kõrvaldada, isegi riigiasutustes mitte, rääkimata sellest, et käesolev eeskiri annab võimaluse ka omavalitsuse asutustes ja riigi- ja omavalitsuse ettevõtetes kahe koha pidamist kõrvaldada. Igatahes on selge, et härra Jõeääre ettepanekut vastu võtta ei saa. Näiteks on sääraseid raudteetüüpe, kelle peale pandud postiagentuuri pidamise kohused. Kui aga ei oleks õigust kõrvalteenistusena seda kohta pidada, siis oleks riik sunnitud uue ametniku

postiagentuuri juhatajaks võtma. See on üks näide. Aga võiks veel palju teisigi kohti nimetada, kus väikese tasu eest üks ja sama isik võib kahesuguseid ülesandeid täita. Selle õiguse peaksime jätma Vabariigi Valitsusele. Mina aruandjana igatahes härra Jõeääre ettepanekuga kuidagimoodi ühineda ei saa.

A. Jõeääre ettepanek lükatakse tagasi 38 häälega 18 hääle pooltolemisel.

§ 2 võetakse vastu.

Vaheaeg kl. 19.36 min. — kl. 20.

Koosolekut juhatab esimene abiesimees
M. Martna.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi
A. Tõllassepp.

L. Johanson: Ma teen ettepaneku võtta § 2 järele uus paragrahv:

„§ 2¹. Vabanevatele kohtadele võetakse esimeses järjekorras kodanikud, kellel perekond üleval pidada ja kellel puudub selleks tarvilik sisetulek.“

See seadus on volituste andmise seadus ja selle seadusega tuleb Vabariigi Valitsusele volitused anda, keda nimelt ametisse võtta. Võib juhtuda nii. Toome näite Tallinna algkoolist. Seal on õpetaja abikaasa ka riigiteenija, saab kuus umbes 9.000 ja tema abikaasa saab õpetaja palga. Muidugi selle seaduse järgi, kui see vastu võetakse, vabastatakse tema abikaasa kohalt. Aga samas koolis on ühe pangadirektori proua. Pangadirektor on erateenistuses ja saab 50.000 kuus. Seda prouat ei vabastata. Nüüd võib niisugune olukord tekkida — siin lükati minu parteikaaslase Jõeääre ettepanek tagasi, mis oleks laiendanud seadust erateenistuse kohta —, et lastakse väiksepalgalise riigiteenija proua lahti ja võetakse asemele mõne erateenistuses seisva direktori proua, ja siis ei ole see enam tööpuuduse vastu võitlemise seadus. Härra Majanduseminister ütles, et on soovitatav, et riigiteenistuses oleksid varandusega isikud, aga tööpuuduse vastu võitlemise seisukohalt ei saa selle sooviga arvestada, vaid tulevad anda vabanevad kohad neile, kellel tarvis ja eestkätt perekonna toitjaile. Ma loodan, et see ettepanek vastu võetakse.

Majanduseminister O. Suursööt:
Õieti on see ju päris õige, et sarnase põhi-

mõtte järgi peaks valitsus talitama, ja olen kindel selles, et valitsus saab selle põhimõtte järele talitama, ja esimeses järjekorras võetakse asemele need intelligent töötajad, kes on võimsad selle koha ülesandeid täitma, kellel on suurem perekond ülal pidada või kellel puudub mõni muu vastav elamisvõimalus muudest tuludest. Sellepärast ei oleks mul vaja olnud sõna võtta, sest see on iseenesest täiesti loomulik. Kuid see näib natukene imelik, et valitsusele tahetakse ühel alal otsekohe ette kirjutada, et peab neid võtma, kuna teisel alal on see raami- ja teatud määral volituse seadus. Siis on öeldud veel, et töötud kodanikud peavad olema eeldusega, et nad sellele kohale vastavad, sest muidu võib ju tulla niisugune asi, et kui seda sõnasõnaliselt tõlgitseda, siis Vabariigi Valitsus peaks minema ühele vabale kohale otsima töötajad registreeritud. Töötajad intelligent, haritud jõude on väga vähe registreeritud, ja ma ei tea, kuidas see võiks välja kukkuda. Põhimõttelikult ei saa selle vastu olla ja selle järele tuleb käia, sest vastasel korral võib tekkida olukord, et perekonnaema saab vabastatud ja selle asemele võetakse jõukas üksik inimene. See ei oleks põhimõttelt mitte õige. Kuid kahjuks mul ei ole võimalik seda redaktsiooni parandada, võib-olla sellejuures võiksid tekkida mõned arusaamatused, sest siin on otsekohe töötud kodanikud, kes vastavad sellele kohale.

L. Johanson: Kui see sõna „töötud“ eksitab, siis kustutan selle maha. Siin ei ole öeldud, et tuleb minna töötajale. Iga ametnik, kes teatud kohale võetakse, näiteks õpetajaks, peab olema varustatud vastava kutsega ja kõik paberid peavad korras olema. (V a h e l h ü ü e.)

Hariduse- ja sotsiaalminister J. Hürneron: Rkl. Johanson arvas, et see redaktsioon tema poolt ettekantud kujul väga hea on. Ma tahtsin öelda, et valitsus sellega jääb häтта, ja valitsuse asutused jäävad ka häтта. Ütleme, et on tarvis kühugile õpetaja koha peale, mis vabanevad on kuskil vallas, uut inimest. Kus võib-olla ei kandideeri ühtki sarnast perekonnainimest. (V a h e l h ü ü e.) Kus kohal see register on, kuhu vallad peaksid vaatama minema, kas mõni perekonnaga õpetaja kandidaat on olemas või mitte? Valimised on enam-vähem ühel ajal. Need perekonnainimesed võib-olla isegi ei tea, kas nad valimise ajal on vabad või mitte.

(V a h e l h ü ü e.) Ma mõtlen nõnda, et valitsusel on võimalik määrustes seda asja reguleerida nii või teisiti. Teatavaid juhu- seid jääb saatuse hooleks, see on paratamata. Aga selle ettepaneku redaktsioon viib valitsuse küll päris häтта.

L. Johanson: Siin ei ole mingit häтта. Valitsus annab määruse välja, et abikaasad vallandatakse, kelle mees on riigi- või omavalitsuse teenistuses, määruks aga öeldakse ka, et esimeses järjekorras kohtadele vastavalt § 2¹ tulevad võtta perekonnainimesed. (V a h e l h ü ü e.) Siin on öeldud, et esimeses järjekorras, tähendab küll eeskätt, mis ometi seesama. (V a h e l h ü ü e.) On ikkagi juhtnõõrid antud. Määrus antakse välja ja võetakse selle normidele vastavalt vabanevale kohale uus isik. Kui ühel ei ole paberid korras, jäetakse ta kõrvale ja võetakse teine, kellele eluülespidamist tarvis on. Nii see läheks järjekorras ja mingit häтта siin ei ole.

Aruandja A. Laur (lõpusõna): See ettepanek üldkomisjonis arutusel ei olnud, ja sellepärast ma sellega komisjonil nimel ühineda ei saa. Aga mulle tundub, et oleks siin mõni sõna veel juurde lisatud, siis oleks ta ehk enam vastuvõetav olnud. Näiteks oleks tulnud vast juurde lisada „ühesuguste eelduste juures“.

L. Johanson'i ettepanek — § 2¹ — lükatakse tagasi 36 häällega 27 hääle pooltolemisel.

§ 3 võetakse vastu.

(§ 4.)

L. Raudepp: Käesoleva seaduseelnõu I lugemise puhul teatasin, et ma ka neljanda paragrahvi juurde teen ettepaneku, samuti ka kuuenda paragrahvi juurde. Need kolm ettepanekut on üksteisega ühenduses, ja kui esimene ettepanek tagasi lükatud, siis ei tähenda see veel, et ei või teisi teha. Kuna seaduseelnõu ise näeb ette, et erandeid võib teha — § 1 viimane lõige — ja erandid tehakse muidugi kooskõlas teatud vajadustega, siis on see täiesti põhjendamata, kui siit kuuldavale tuleb, et koalitsiooni kuuluv Riigikogu liige ei või üldse kõssatagi, ei või mingit ettepanekut teha, just nagu oleksin mingi tendentsiga valitsuse vastu välja astunud.

Kui ma täna I lugemisel seda küsimust puudutasin, ütlesin ma, et võtan niisuguse seisukoha, et väljaminekud nende ettepanekute põhjal, mida ma teen, ei tohi mil-

gil tingimusel suurenda, — ma selle peale välja ei ole läinud, et eelarvet koormata. Kui härra aruandja Laur nimetas minu esimese ettepaneku puhul, et suurenevad kulud, haiguserahad j.n.e., siis on võimalus seda kuidagi ümber korraldada. Ma nimetasin isegi, et kui maarahvas ei näe heameelega, et õpetajad palka saavad suvel samal määral kui talvel, siis, arvestades maarahva meeleoluga, vähendatagu kas või palka suvekuude eest. Mina isiklikult seda pooldan, kui hädaaeg käes on. Pealegi ma ei nimetanud „erandeid“ õpetajate suhtes, vaid õpetaja töö on erinevus, sest igakord kui õpetajate palkade seadused on arutusel olnud, on ka haridusekomisjon võtnud selles asjas seisukoha. Kuna nüüd aga haridusekomisjon ei ole saanud võtta seisukohta käesoleva seaduseelnõu suhtes, siis ei ole tõesti midagi pahaks panna, kui väike osa komisjoni tööst tuleb siia Riigikogu kõnetoolile. Riigikogu liikmed, kui ma ei eksi, on materjali saanud nende ettepanekute kohta, väljastpoolt Riigikogu, mis ma tegin ja teen. Need ei ole minu isiklikud ettepanekud, seepärast jätkan neid ettepanekuid. Riigikogu muidugi hääletab nii nagu ta soovib, siis õpetajad näevad, kuidas nende soovidesse suhtutakse. On arusaadav, et igal Riigikogu liikmel ja valitsusel on omad kindlad seisukohad. Aga siin ei tarvitse kahtlustada Riigikogu liiget, kas see mees kuulub veel koalitsiooni, kui ta ettepanekuid teeb. Nii ei saa meie ometi teatud vabadust piirata. Mina ei taha valitsusele mingeid raskusi teha, vaid olen korrektna valitsuse koalitsioonis olev liige.

Teen ettepaneku,

§ 4 välja jätta „riigi- või omavalitsuste poolt ülalpeetavates õppeasutistes või õigustega erakoolides“, selle asemele lõpule juure lisada: „ja vähendada õppejõudude nädalataundide arvu riigi- või omavalitsuste poolt ülalpeetavates õppeasutistes või õigustega erakoolides.“

Aruandja A. Laur (lõpusõna): Komisjoni nimel ei saa selle ettepanekuga ühineda. See on kord hääletamisel olnud ja lisaks ei ole ta seaduse süsteemiga kooskõlas.

L. Raudkepi ettepanek lükata kse tagasi.

§ 4 võetakse vastu.

L. Johnson: Ma teen ettepaneku, kuna see seadus on teenistusvahetuste

korraldamise seadus, tööpuuduse vastu võitlemiseks ette võetud, juurde võtta § 4:

„§ 4. Vabastatakse riigi- ja omavalitsuse teenistusest pensioniõiguslised isikud, kes vanadusepensioni välja teeninud.“

Vabastamist teostab vastav ülemus.“

Praegu on sääraseid isikuid, kes pensioni on välja teeninud, kuid teenivad sellepärast edasi, et neil pension tõuseks, nemad on lapsed üles kasvatanud, elu vastu oma kohustused täitnud ja võivad puhkepalgale minna, kuna noored inimesed, kes neid ülesandeid väiksema töötamise järele paremini täidaksid, iseäranis kooli alal, kus vanad ei ole töökooli õppeviisiga tuttavad, noored aga peavad nälgima, ja peab kasuta seisma see oskus, mida nad on omandanud, ja nende ideed ja aated hävinevad. (V a h e l h ü ü e.) Kõik ei ole tuttavad, kuid tuleb ametisse palgata ikkagi need, kes töökooli õppeviisidega tuttavad on, ja valik meil sellel alal on olemas. Teisest küljest on omavalitsused ja ülemused selleks igalpool kohapeal, et valida niisuguseid ametnikke, kes kõlbavad. Kui on hulk inimesi, noori inimesi, kes tööd ei saa ja peame vanad inimesed kohtadel, kes pensioni juba välja teeninud, siis on niisugune olukord ebaõiglane ja see on ülekohus ja see tuleb lõpetada. Sellepärast on see seadus kohaks, kus see tuleb läbi viia. Ei ole teada mingeid asendamatuid jõude, kus noori ei ole: ülikool on need andnud, kooli alal näeme neid, kohtu alal j.n.e. Igalpool on neid olemas ja võimalik asemele panna ning tuleks vanad, pensioni väljateeninud ametnikud vallandada. Riigikassale see eriliselt midagi juurde ei too. Kui need aga edasi teenida lastakse, siis pension tõuseb. Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi eelarves on summe olemas, 15 miljonit senti on rohkem üles võetud, kui tegelikult pensioni peale välja läheb.

Majanduseminister O. Suursõõt: Õieti selle jaoks anda seadust, et ametnik läheks pensionile, ei ole mingit vajadust. Selleks on seadus olemas. Seaduslikus järjekorras lähevad kõik pensionile, ja tal ei ole mingit mõtet enam edasi teenida, kui pension välja teenitud. Aga teisest küljest on asi niisugune, et ametnikku sundida vägise pensionile minema, see tundub imeilikuna. Kui ta lõpulikult pensioni välja teeninud, läheb isegi. Kui ta esimese astme välja teeninud, siis sundida pensionile minema, seda kuidagi ei saaks. Sellepä-

rast ei saa ma poolt olla. (V a h e l h ü ü d e d.) Lugu on sarnane, et sellega paneksimel veel riigikassale lisakohustusi peale. Me saadame mõned vägise pensionile ja maksame uutele ametnikkudele palka. See oleks kahekordne väljaminek riigikassal, ja sellepärast ei saa ma sellega ühineda.

A. M e k k a r t: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma tahaksin teile natukene jutustada tegelikust elust, et neid väiteid tagasi lükata, mis Majanduseminister praegu ette kandis. Ma töötasin Tartu linna koolivalitsuses. Seal oli linnavalitsusel äärmiselt tegemist, et need õpetajad, kes üle 60 kuni 70 aastat vanad, läheksid pensionile. Pensioniseadus ei näe ette, et inimene peab pensionile minema. Sellepärast tuli linnavalitsusel erakorralisi abinõusid tarvitada, et sundida vanu õpetajaid pensionile minema. Kas võib öelda inimeste kohta, kes 50 aastat õpetaja olnud ja kes on ise vähem õppinud, kui neil õpetada tuleb, et need on esimese järgu jõud, ja meie ei tohi neid pensionile saata? Mina arvan, et rkl. Johanson'i ettepanek on tarvilik. Võib-olla, et ta redaktsiooniliselt tahab parandada, aga sisuliselt on see täiesti õige, ja sellepärast mina usun, et kes Riigikogu liikmetest selle ettepaneku vastu hääletab, hääletab elu vastu.

Hariduse- ja sotsiaalminister J. H ü n e r s o n: Härra Johanson'i ettepanek on üldiselt tõesti vastuvõetav ja seda praktiseeritakse ka praegu juba tegelikult, aga üksikute erandlikkudel juhtumistel peab siiski võimalus jääma ka teisiti talitada. Ma pean ütleva, et just haridusealal ja selle korraldamises võib meil mõnikord kitsas kätte tulla. Mina täna seisin küsimuse ees, anda luba kahele ülikooli õppejõuele, kes juba õige rikkalikult pensioniaja välja teeninud, veel edasi õpetada mõneks aastaks. Kõige parema tahtmise juures kuidagi viisi neid asendada ei saa. Ja ma arvan, et ei ole meie rahvahariduse huvides niisugust kateoorilist reeglit maksmata panna. Samasugune lugu on minu ametkonnas, kus minu kõige lähemad kaastöölised peaksid siis otsekohe töö jalamaid katki jätma, ja neid ametnikke on seal väga raske asendada. (V a h e l h ü ü e.) Välja teeninud küll, aga ta on selle juures välja arenenud ja ei ole nii kergesti asendatav. (V a h e l h ü ü e.) Aga ega need teised ei suuda täita nende aset. (V a h e l h ü ü e.) Kui meie selle printsibi järgi hakkame käima, et mingit tähtsust ei ole sel-

lel, kes vallandatakse, siis mina arvan, et selle seaduse teostamisel Vabariigi Valitsus on see, kes selle normi üles seab, et töö kvaliteet tuleb hindamisele nii vallandamise kui ka uue asemele võtmise juures. Kuigi see ettepaneku põhimõte õige on, ei ole ta niikaua, kui talle ei ole antud elustavat redaktsiooni, et ta tegelikule elustavastaks, mitte vastuvõetav. Selles mõttes ma ühinen pahempoolsetega, et tuleb tegelik elu järgi käia, ja ei saa kõike kindlate normide järgi teha.

Aruandja A. L a u r (lõpusõna): Sellele ettepanekule vaidles sisuliselt vastu härra Majanduseminister, ja seepärast ei pruugi mul enam selle kohta sõna võtta. Minu arvamise järgi ei ole see paragrahv vastuvõetav puht süsteemiliselt, seepärast et siin antakse otsekohe käsk vabastada, kuna aga kogu ses seaduses räägitakse õigusest üht või teist teha.

Komisjoni nimel ma ühineda ei saa.

L. Johanson'i ettepanek — § 4¹ — l ü k a t a k s e t a g a s i.

(§ 5.)

Teine abiesimees R. P e n n o: Riigikogu juhatause nimel teen ettepaneku, selle paragrahvi teine lõige kustutada.

Selle põhjenduseks pean tähendama, et see lõige meie kodukorras ettenähtud kompetentsi segamini on paisanud ja seepärast on see ülearune. (V a h e l h ü ü e.) Selle ettepaneku poolt on ka härra Majanduseminister.

Aruandja A. L a u r: Ma ühinen ettepanekuga.

Ettepanek võetakse vastu.

§ 5 võetakse vastu ühes parandusega.

(§ 6.)

L. R a u d k e p p: Vabariigi Valitsusel on erilised volitused välja töötada määrusi selle seaduse põhjal. § 6-da juurde teen vastava ettepaneku, et jääks terviklik pilt neist ettepanekutest, mida ma juba tegin ja veel teen. Teen ettepaneku,

§ 6 võtta sisse uus lõik esimese lõigu järele: „Õppejõudude nädalataundide arvu vähendamise alused määrab Vabariigi Valitsus Hariduse- ja sotsiaalministri ettepanekul.“

(Koosolekut asub juhutama teine abiesimees R. Penno.)

Sest Majanduseministeerium ei saa kõiki neid töid teha. Niikuinii Hariduse- ja sotsiaalministeerium peab kaasa töötama küsimustes, mis puutuvad õppejõududesse. Tähendaksin ka sellele, et õpetajad on huvitatud näha, kuidas Riigikogu suhtub nende soovidele ja palvetele, sest need on minu ettepanekutes esitatud. Kui Riigikogu neid vastu ei võta, ja on juba näha, et neid vastu ei võeta, siis palun, et III lugemisel hääled ära loetaks, et õpetajad teaksid, kuidas Riigikogu suhtub neisse. Nad saaksid siis selge pildi. Võib-olla, et sealt poolt ka mõnda on vaja revideerida usuõpetuse asjus. Kuigi minu ettepanekud nähtavasti läbi ei lähe, huvitavad mind ja vist ka õpetajaid hääletuse tulemused.

Hariduse- ja sotsiaalminister J. Hürneron: Rkl. härra Raudkepp soovitas mingit hääletust, ja tegi sellest järelduse, et siis see näitaks, kuidas Riigikogu tema ettepanekutesse suhtub, et see olevat õpetajatele väga õpetlik. Ma arvan nõnda, et kui õpetajad niisugusest hääletusest järeldusi teeksid, siis nad satuksid eksiteele, sest siin ei ole kuidagimoodi küsimuste põhimõttelik külg hindamisel olnud, vaid redaktsioon, milles need ette pandud, ja ühtlasi see seisukoht, kas need vastavad samud, mida ettepanek sisaldab, tulevad seaduses fikseerida, või jäävad valitsuse astuda. Ma ütlen, ettepanekud oma sisult on sagedasti vägagi vastuvõetavad ja Riigikogu enamuse pooldamist kindlasti leiavad, aga nad ei passi seaduse kujju ühelt poolt, ja teiselt poolt, et nad on vahest vildaka redaktsiooniga olnud ja sellepärast tagasi lükatud. Ma tahaksin hoiatada õpetajaid samastest hääletuse tagajärgedest järeldusi tegemast, mis rkl. Raudkepp on soovitanud.

L. Raudkepi ettepanek lükatakse tagasi.

§ 6 võetakse vastu.

L. Johanson: § 4 juurde tegin ettepaneku, et vabastamisele kuuluksid need riigi- ja omavalitsuste teenijad, kes pensioni on välja teeninud, kellel pensioni peale õigus on. Kuna see vastuvõtmist ei leidnud, siis teen ettepaneku, võtta vastu § 6¹ järgmises redaktsioonis:

„§ 6¹. Ülemusel, kes riigiteenija ametisse määrab, on õigus vabastada riigiteenistusest pensioniõiguslisi isikuid, kes vanadusepensioni välja teeninud.

Sama õigus on vastaval omavalitsusel oma teenijate suhtes.“ (Vahelhüüe.) See annab vabad käed. (Vahelhüüe.) Teil seda õigust ei ole, teie võite ettepaneku teha, aga otsekohe ei saa. (Vahelhüüe.) Omavalitsus ei saa neid vallandada.

L. Johanson'i ettepanek — § 6¹ — võetakse vastu.

§ 7 võetakse vastu.

M. Reisik: Nagu ma juba täna varem ütlesin, esitan mina käesoleva seaduse juurde uue § 8, mis päris lühikene ja redaktsioonilt järgmine:

„§ 8. Käesolev seadus kaotab maksvuse 1-sest aprillist 1934. aastast.“

Ka käesoleva seaduseelnõu aruandja oma sissejuhatavas kõnes, samuti isiklikult sõna võttes täendas, et käesolev seaduseelnõu on hädakorra seadus. Ma arvan, et see ei ole ei Riigikogu ega Vabariigi Valitsuse soov, et niisugune olukord, nagu on fikseeritud käesolevas seaduses, võiks saada Eesti Vabariigis normaalolukorraks, asetades just abielulised inimesed paheõigusliku seisukorda. Sellepärast ma loodan, et Riigikogu selle ettepaneku poolt hääletab.

J. Fuks: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigikogu liige proua Reisik tegi ettepaneku ja ütles, et see olukord ei ole normaalne ja see seadus peaks maksma kuni 1. aprillini 1934. Ma ütlen, see olukord ei ole tõesti normaalne, kui üks isik mitu kohta peab. See olukord peab jäädavalt kaduma. Abikaasade teenistuse suhtes võiks ehk seadus kahe aasta peale jääda. Asja peab nii korraldama, et ei oleks ühel mitu kohta ja paljudel mitte ühtki.

Aruandja A. Laur (lõpusõna): See ettepanek oli arutusel ka üldkomisjonis, ja üldkomisjon võttis selle II lugemisel vastu, kuna III lugemisel lükkas aga tagasi. Seepärast ei saa ma komisjoni nimel sellega mitte ühineda.

M. Reisiku ettepanek — § 8 — võetakse vastu 36 häälega 27 hääle vastu.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

24. Riigikogu liikmete tasu- ja sõiduraha seadus — II lugemisel.

Koosseisu ja kodukorra komisjoni aruandja A. Laur.

Juhataja: Seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmine jääb ära.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

Juhataja: Ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. Hasselblatt palub selle päevakorra-punkti paranduste läbivaatamiseks vahele jätta.

25. Põllupidajate võlgade korraldamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkmann.

Üldkomisjoni kaasaruandja K. Tamme.

Juhataja: Selle seaduseelnõu juures jääb paragrahvide tekst ette kandmata.

(Pealkiri.)

J. Voiman: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma juhiksin tähelepanu sellele, et rahaasjanduse komisjoni poolt vastuvõetud ja Riigikogule esitatud tekstis on viga sisse juhtunud, kas on see paljunduse viga või mitte, seda ma ei tea öelda. Rahaasjanduse komisjonis tegin ettepaneku § 16 punkt 2 lit. d võtta järgmiselt: d) tasu teenijatele ja töölistele, kes seisavad või seisid võlgniku teenistuses. See ettepanek võeti rahaasjanduse komisjonis kolmandal lugemisel vastu ja oleks ta loomulikult pidanud olema paljundatud ka sarnasel kujul, nagu komisjonis vastu võeti. Ma kontrollisin seda asja, ja see paragrahv on sarnaselt ka protokolleeritud. Paljundatud on aga teine tekst. Nimelt on tekstis öeldud „kuivõrd need summad kuuluvad tasumisele aja eest, millal keeld maksev ja ühe kuu eest enne keeld maksamahakamist“. Selle väljajätmist ma just rõhutasin ja vastavalt sellele ka oma ettepaneku tegin. Sellepärast juhin tähelepanu sellele, et Riigikogule esitatud tekst ei ole see, mis rahaasjanduse komisjonis vastu võeti. Vastava paragrahvi juures teen ettepaneku, see osa kustutada, kui aruandja seda ei tee. Minu arvates peaks aruandja selle ettepaneku tegema. Kui aruandja seda mitte ei tee, ei täida ta oma ülesannet. (Vahelhüüe.) Siis sarnasel juhul ma oletan, et siin ei ole see mitte kogemata juhtunud, vaid aruandja on ta välja jätnud. Kui aruandja tahab olla komisjoni seisukohtade kaitsja, peab ta ka need ettepanekud esitama, mis komisjonis vastu võe-

tud. Kui aruandja teatab, et ta seda ei tee, siis ei ole see õige. Siin ei saa aruandja isiklikud vaated maksvad olla, vaid tuleb arvestada komisjoni seisukohtadega, ning aruandja ei tohi omalt poolt sisse võtta redaktsiooni, mis komisjoni poolt vastu pole võetud.

Aruandja K. Tonkmann: Ma leian, et rkl. Voiman'i etteheited minule sugugi põhjendatud ei ole. Ma kontrollisin vahepeal rkl. Voiman'i ettepanekut, ja see käib sarnaselt, nagu ta praegu on parandusena seadusse sisse võetud, sest rkl. Voiman'i ettepanek, mille lõpus oli mõtlemisjoon, on kuni selle mõtlemisjooneni ka tekstis näha. Sinnamaani käis rkl. Voiman'i ettepanek ja see võeti vastu. Rohkem ettepanekut tal kirjutatud ei olnud ja rohkem ei olnud ka võimalik seega maha kirjutada ega juurde võtta. Ma ei saa rohkem teksti võtta ega maha kustutada, kui ettepanekus olemas. Nii et see etteheide, mis mulle praegu tehti, ei ole sugugi õige. Kui ma oleksin maha võtnud rohkem, oleks võidud öelda, et ma olen omavoliliselt sisse võtnud teksti, mis rkl. Voiman esitanud, see on ka see. Etteheide ei ole õige. Tekst, mis rahaasjanduse komisjoni poolt vastu võetud, on see ja selle järele on ka talitatud. Vaatame järele ka rahaasjanduse komisjoni protokollist, seal on vastav osa täpselt nagu seaduses ja mitte teisiti. Ja protokollile järele peab aruandja järele vaatama, kas tekst on õige või mitte. Etteheited on täiesti põhjendamata, ja ma lükkan need kõige kategoorilisemalt tagasi.

J. Voiman (fakt. märk.): Aruandja ettepaneku peale ma tähendan faktilise märkusena järgmist. Minu ettepanek oli rahaasjanduse komisjonis, § 16 p. 2 lit. d võtta järgmiselt: „tasud teenijatele ja töölistele, kes seisavad või seisid võlgniku teenistuses.“

Härra aruandja, kuidas Teie saate öelda, et pärast tired järgnev osa saaks selles punktis sees olla? Ei saa olla.

Juhataja: Rkl. Voiman, Teie kasutate faktilise märkuse õigust vaidluse korras.

O. Gustavson: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma juhiksin tähelepanu sellele, et see tõsiasi, mille ette Riigikogu on asetatud, on sedavõrt tähtis, et Riigikogu peaks antud korral tõsisemalt asja üle mõtlema. Rkl. Voiman'i seletustest

näib olevat kindel, et ettepanek, mis rahaasjanduse komisjonis hääleteenamusega vastu võeti, ei ole mitte selles ettepanekus, mis sama komisjon on esitanud Riigikogule. Teiste sõnadega: rahaasjanduse komisjoni ettepanekust üks osa ei ole Riigikogule esitatud. Ma kardan, see tee, millele antud korral asutud, on sarnane, mis teeb võimatuks normaalse ja korrapärase seaduseandliku töö. Antud juhul on lugu selle poolest parem, et üksikud Riigikogu liikmed on omalt poolt teinud ettepanekuid, mis juhuslikult langevad kokku rahaasjanduse komisjonis vastuvõetud ettepanekuga, nii avaneb siis Riigikogul võimalus tehtud viga parandada. Kui aruandja keeldub seda ettepanekut tegemast, mis komisjonis vastu võeti, siis arvan ma, et selle härra koht ei ole enam aruandja kohal. Niipalju kui mina aru saan, on see komisjoni seisukoht, mida aruandja kaitsma peab, aga mitte tema isiklik seisukoht. Antud korral on aruandja härra Tonkman arvanud tarvilikuks minna teisele teele. Ma ei taha öelda, et see on meelega tehtud, võib-olla on see viga kogemata seaduseelnõusse lipsanud.

Juhataja: Pealkirja kohta sõna enam ei soovita. Pean tähendama, et pealkirja kohta ettepanekuid ei ole, need on mõeldud seaduseelnõu teksti kohta, ja ma ei saa kõige parema tahtmise juures kodukorra järgi lubada neid pealkirja juures arutada.

A. Jõeäär (korra kohta): Siin on avalikuks tulnud asjaolud, mis on ennekuulmatud ja esmakordsed parlamendi ajaloos, nimelt et Riigikogu arutab seadust mitte sel kujul, nagu komisjonis vastu võeti, vaid vastupidises redaktsioonis. Siin on tarvis selgusele jõuda, missugune õieti komisjoni ettepanek on ja mis põhjusel osutus see teiseks. Seepärast oleks loomulik arutamist katkestada. Asja tuleks arutada kas kodukorra komisjonis või vanematekogus.

Praegu teen ettepaneku, määrata 15-minutilise vaheaeg, et asja üle selgusele jõuda. (Vahele hüüed.) Minu ettepanek, mida kavatsesin teha, oli alguses vormuleeritud nii, et põlupidajate võlgade korraldamise seaduse arutamine katkestada, ja kui vaja, seda järgmise koosoleku päevakorda võtta.

Juhataja: Korra kohta on rkl. Jõeäär ettepanek, seaduseelnõu arutamine katkestada.

(Hüüed: Määrata vaheaeg 15 minutiks.)

Ma kuulen ettepanekuid, vaheaeg määrata.

Hääletamisele tuleb korra kohta tehtud ettepanek, seaduseelnõu arutamine katkestada. (Hääletatakse.) Ettepanek on tagasi lükatud.

Vaheaeg kl. 21 — kl. 21.17 min.

Aruandja K. Tonkman: Kui Riigikogu kõnetoolilt süüdistasid mind Riigikogu liikmed Gustavson ja Voiman, et mina ei olevat mitte õieti rahaasjanduse komisjonis vastuvõetud seaduse teksti avaldanud, siis on need täiesti põhjendamata, täiesti põhjendamata etteheited minule, ja lükkan need tagasi. Komisjoni protokollist selgub, et härra Voiman paneb ette täiendada § 16 p. d) „tasud teenijatele ja töölistele, kes seisavad võlgniku teenistuses“ ja komisjoni protokollis seisab järgmiselt: „Voiman teeb ettepaneku täiendada „või seisid“. Rohkem ettepanekuid ta teinud ei ole, ja see on komisjoni teksti sisse võetud. Nii et mina olen täiel määral seda edasi andnud, nagu ta komisjoni poolt on vastu võetud.

O. Gustavson: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra aruandja Tonkman andis tõsiasiad muidu päris õieti üle, jättis aga nimetamata, et ettepanek, millest kõneles härra aruandja, tehti komisjonis mitte III lugemisel, vaid II lugemisel. Protokollist selgub, et see ettepanek, mis tsiteeritud praegu, on tehtud II lugemisel ja tagasi lükatud. Härra aruandja, juhin Teie tähelepanu sellele, et II lugemisel tagasilükatud ettepanekud ei tule III lugemisel hääletamisele iseendast ilma kordamata. Täheleandab, II lugemisel tehtud ettepanek oli seega lõplikult otsustatud, oli likvideeritud. Edasi tuli seadus III lugemisele, ja sel puhul on rkl. Voiman teinud ettepaneku, võtta § 16 lit. 2-d järgmiselt: „tasud teenijatele ja töölistele, kes seisavad või seisid võlgniku teenistuses“.

Siit järgneb, et tehtud ettepanekut tuleb võtta lit. 2-d terve sisuna, ilma mingi lisanduseta. Hiljem on aga Voiman'i poolt tehtud ettepanekule saba juurde tekkinud. Ma ei tea öelda, kuidas see sündis — kas tegi selle asjaajaja või aruandja. Seda komisjoni protokoll ei näita. Komisjoni asjaajaja ütles niipalju, et ta seda ettepanekut on näinud alles täna esmakordselt. See olnud juhataja käes ja tema pole töö-

rohkuse tõttu suutnud sellega tutvuneda. Ettepanek on Voiman'i poolt esitatud komisjonile ja see on aruandjal kui ka teistel näha. Ettepanek ei sisalda seda saba, mis praeguse arusaamatuse tekitanud. (V a h e l h ü ü e.) Sisuliselt seisab küsimus selles: Kui saba sisse võtta, siis kuulub saadaolev palk moratooriumi alla ainult teatud aja eest. Kui aga saba ära jätta, siis ei kuulu palk üldse moratooriumi alla. Sellepärast on sabal kaugeleulatav juriidiline tähtsus. Ei ole mitte ükskõik, kas võtta punkt vastu nii, kuidas rkl. Voiman ette pani, või nii, kuidas ta praegu ette kandnud aruandja Tonkman.

Koosolekut asub juhutama Esimees **K. Einbund.**

R. P e n n o: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei tea, kuidas komisjon seda asja arutanud on, aga ma tunnen komisjoni arutamise korda. See on nii, et ettepanekud tehakse kiiresti ja selletõttu ei ole nad kirjalikult redigeeritud nii täpselt. Harilikult protokolleeritakse nad täpsemalt. Nagu protokollist selgub, on see parandus-ettepanek hääletatud kui täiendus-ettepanek. (V a h e l h ü ü e.) Ettepanek ise on minul käte vahel. § 16 p. 2a või b võtta „tasu teenijaile ja töölisele, kes seisavad või seisnud võlgniku teenistuses“, ja mingi kepp, mida võib igaüks lugeda komaks, aga mitte punktiks. Riigikogu ei saaks ka niisugust parandust vastu võtta, kui see esitataks, sest see on puudulik, tema ei ütle kas asendada või täiendada. Aruandja ega komisjoni asjaajaja ei saa ka tagantjäre, kui need asjad hilinevad, teisiti, kui peab nende märkmete järgi tegema, mis sel puhul tehtud on. Nii et siin seletada, nagu oleks suurt ülekohtu tehtud, seda meie kuidagi, vähemalt selle ettepaneku puhul, teha ei saa. (V a h e l h ü ü e.) See ei lõpe mitte punktiga, nagu Teie olete seletanud, vaid igaüks võib siin koma välja lugeda, ja komaga lause ei lõpe.

J. S o o t s: Lugupeetud rahvasaadikud! Kui rahaasjanduse komisjoni esimees tahaksin ma seletada järgmist. Selle koosoleku algusel, kus see küsimus oli arutusel, juhatasin mina, aga lõpupoole andsin ma juhatus üle härra Juhkamile, ja see küsimus on arutatud ja otsustatud siis härra Juhkami juhatusel. Protokollis seisab, et härra Voiman paneb ette punkti d. täiendada, ja siis tuleb see tekst. (V a h e l h ü ü e.) Palun väga, tulge siia, vaadake.

See tekst on siin selle lehe peal, ja sellepärast pole tekst sisse trükitud. (V a h e l h ü ü e.) Mina räägin, et protokollis seisab niiviisi. (V a h e l h ü ü e.) Kui tahate rääkida, siis paluge pärast sõna. Nüüd on aga minul sõna ja palun mind mitte segada.

Kui niiviisi on, siis sellest selgub, et asjaajaja sel ajal ja ka vististi juhataja on saanud aru, et see parandus asendab selles paragrahvis ühe osa, ja teine osa jääb maksma nagu ta enne oli. Paranduse algteksti lõpul on tulp või koma, (V a h e l h ü ü e.) sellepärast on asjaajaja olnud arvamisel, et selle vastuvõtmisega ei ole terve see paragrahv asendatud, vaid on asendatud ainult üks osa. Mulle näib, et kui siin on arusaamatus, siis ei saa kuidagi süüdistada aruandjat, vaid protokoll kirjutab asjaajaja ja teistest küljest kui protokoll ei ole õieti kirjutatud, siis on selle eest vastutav komisjoni juhataja. Kui teie ei ole sellega rahul, siis kutsume kokku komisjoni, ja las komisjon ise kinnitab oma protokoll.

Riigikogu ei saa asuda seisukohale, et ta hakkab süüdistama komisjoni aruandjat. Seda arusaamatust on väga kerge parandada, sest et meil on luba hääletada üksikuid paragrahve ka osade kaupa. Kui siin on üks osa, mida härra Voiman ülearuseks loeb, siis võib seda eraldi hääletada. Sellega on antud võimalus seda osa tagasi lükata, kui ei taheta seda näha paragrahvis. Nii et hääletamise tagajärjed näitavad, kas Riigikogu pooldab seda teksti, mida härra Voiman tahab, või sarnast teksti, mis on aruandja ette kandnud.

J u h a t a j a: Ma juhiksin austatud Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, et meie oleme pealkirja juures, aga kõneldakse korraldusest, mis olevat sündinud komisjonis. Meil on komisjoni asjaajamises ettetulevate arusaamatuste lahendamiseks kord ette nähtud, ja sellepärast paluksin Riigikogu liikmeid jääda seaduseelnõu arutamise juurde. Praegu on meil käsil III lugemine, seaduseelnõu on juba II lugemisel vastu võetud, ja sellepärast paluksin mitte peatuda komisjoni sisemise asjaajamise juures, vaid jääda seaduseelnõu arutamise juurde.

J. V o i m a n: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma kõigepealt juhiksin tähelepanu sellele, et komisjonis minu ettepanek oli tingitud sellest, et jätta moratooriumi alt välja teenijate palgad ja tasud. Selle üle olid pikad vaidlused. II lugemisel lükati minu ettepanek tagasi, aga III luge-

misel võeti vastu ja seda täiesti teadlikult. Ma usun, et need komisjoni liikmed, kes kuuluvad samasse rühma, kuhu kuulub aruandja, ja kes minu ettepanekut toetasid, võivad sedasama tõendada. Seda mäeme ka tervest asja käigust, kui ettepanek tuleb säärasena, et võtta § 16 p. 2 lit. d minu ettepanekus, siis on see päris selge, et sinna lisandust juurde panna ei saa. Sellepärast ütlesin esimesel sõnavõtmisel, et siin on tegemist arusaamatusega, kas aruandja eksituse tõttu või on see viga paljundamise juures tulnud, seda ma ei tea, ja sellepärast mingit süüdistust üles ei tõstnud, vaid tähendasin ainult, et seda eksitust peab ära parandama. Kui aruandja ütles, et ta olevat õieti toiminud, siis oli mul õigus öelda ja süüdistada, aga enne ma teda süüdistama ei hakanud ega mõelnudki seda teha, sest säärase kiire töö juures, kus ülepeakaela seadusi arutatakse, eriti säärase seaduseelnõu juures, mille kohta aruandja oli öelnud, et Jumala pärast, kui teie küsite, mis see paragrahv sisaldab, mille praegu ette lugesin, siis ma ei tea seda öelda. Ma saan aru, et sarnase töötamisviisi juures võib eksitusi tulla, ja siin on viga tulnud. Sellepärast palun niihästi komisjoni esimeest, kui ka Riigikogu abiesimeest härra Penno't, ärge tulge rohkem seletama, vaid sisu seisis selles... (V a h e l h ü ü e.) Ükskõik kes. (V a h e l h ü ü e.) Mina ei ole ühegi Riigikogu liikme au puutunud ja ei mõelnud seda teha, vaid ütlesin algusest peale, et siin on võibolla eksitus tekkinud ja kui on eksitusega tegemist, siis katsume selle parandada, ja teist teed ei ole, kui see, mis komisjoni esimees soovitas, mida kavatsen § 16 juures teha. (V a h e l h ü ü e.) Ei maksa tulla ka komisjoni asjaajajat süüdistama, ka tema on tööga üle koormatud, ei ole ta ka kiirkirjutaja, et saaks viimase sõnani protokollida. Nimelt pidi selge olema komisjoni liikmetele... Tahan konstateerida veel kord, et minu ettepanek seisis selles, p. 2 lit. d vastu võtta sarnasel kujul, nagu oli redigeeritud minu ettepanekus.

Aruandja K. T o n k m a n: Pean Riigikogule teatavaks tegema, et olen nii seaduse Riigikogule esitanud, nagu komisjonis vastu võeti. Kui rkl. Gustavson seletas, et olen seletanud Riigikogule, et kogu küsimuse otsustamine komisjonis on III lugemisel sündinud, siis konstateerin tõsiasi komisjoni koosoleku protokollil järele. Nimelt otsustatakse seaduse III lugemisel, § 16 juures J. Voiman paneb ette § 16

täiendada ja see täiendus oli „või seisis“. See on küllalt selge, mina ei võinud teisiti Riigikogule esitada, kui tõepoolest komisjonis oli. Sellepärast leiain, et see on ebaõige minu kohta, kui rkl. Gustavson ütles, et „Kui aruandja keeldub seda ettepanekut tegemast, mis komisjonis vastu võeti, siis arvan, et selle härra koht ei ole enam aruandja kohal“. See on raske süüdistus, mida Teie minu kohta ütlesite. Ma kriiputan veel kord alla, et mul ei olnud teisi dokumente ega materjali käepärast, kui need, mis mulle komisjonis anti. Ma ei ole ometigi mitte esimene kord aruandja kohal. Ma juhin tähelepanu sellele, et kui keegi komisjoni liige arvab, et parandus-ettepanekud ei ole õieti seaduseelnõus redigeeritud, siis ütlen üht, et eelmisel päeval antakse Riigikogu liikmetele kätte seaduse tekstid, kust võiks järele vaadata, kas kõik on õieti seaduses, mis olema peaks. Rkl. Voiman ei ole seda õigust tarvitanud, vaid tuleb nüüd aruandjat süüdistama, kui seadus juba kolmandal lugemisel. Ma arvan, et need etteheited, mille osaliseks ma saan, ei ole õiged.

J u h a t a j a: Ma juhin tähelepanu sellele, et vastastikused õiendamised järele jäetaks. Õiendamised puudutavad komisjoni korda, ja selleks ma enam sõna ei anna. Palun jääda seaduseelnõu juurde.

A. J õ e ä ä r: Ma mõtlesin teha ettepaneku korra kohta. See asi nii selge ei ole, nagu aruandja arvab. (V a h e l h ü ü e.) Ma ei saa sisuliselt seda küsimust puudutada, sest härra Esimees tähendas, et § 16 ei ole arutamisel, vaid seaduse pealkiri. Seaduse huvides on tarvis, et... (V a h e l h ü ü e.) Mulle on see ettepanek selge, ja ma ei saa ühineda aruandja seletustega, mida ta andis. Oleks tarvis rahaasjanduse komisjon kokku kutsuda ja protokoll, mis on alla kirjutamata, seega mitte dokument, see tuleks kontrollida, alla kirjutada ja siis otsustada, missugusena seaduseelnõu § 16 komisjoni ettepanekus võiks Riigikogus arutusele tulla. Meie ei või III lugemisel hakata hääletama sarnaseid osasid, mida komisjon ei ole esitanud ja mida II lugemisel ka Riigikogu liikmetest keegi ei ole esitanud. (V a h e l h ü ü e.) Komisjoni ettepanekuna ei ole seda lit. d saba üldse mitte olemas. Kuidas ta on sattunud Riigikogusse, seda ei tea. Sellepärast arvan, et teeksite otstarbekohaselt, kui praegu selle seaduse arutamise katkestaksite, vahepeal

rahaasjanduse komisjonis vastav protokoll alla kirjutatakse ja seletatakse, kuidas asi vormiliselt on. (V a h e l h ü ü e.) Ei saa hääletada sarnast ettepanekut, mida olemas ei ole. (V a h e l h ü ü e.) Ettepanekuni võib teha komisjon või Riigikogu liige. Komisjoni ettepanekuna ei saa seda võtta, ja keegi Riigikogu liige ei ole seda ka teinud. (V a h e l h ü ü e.) Ei saa ometi hääletada mingit kantselei eksitust, mis võib-olla ümberkirjutamisel tekkinud.

Pealkiri ja §§ 1—15 ühes redakt-siooniliste parandustega võetakse vastu.

(§ 16.)

J. Fuks: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra Jõeäär tähendas, et asja tuleks sisuliselt võtta, ja härra Voiman ütles, et komisjoni liikmed aruandja rühmast, kes tema ettepaneku poolt komisjonis hääletanud, sedasama tunnistada võivad, mis tema siin Riigikogus oma ettepaneku kohta rääkis. Komisjonis II lugemisel härra Voiman tegi § 16 kohta ettepaneku, mis kukkus läbi. III lugemisel hääletasin ma härra Voiman'i ettepaneku poolt ja sain sellest nii aru, et härra Voiman'i parandus seisib ainult selles, et võtta sisse ainult kaks sõna „või seisid“. Nii on aru saanud sellest ka sellekordne komisjoni juhataja härra Juhkam. Sellepärast hääletasin mina selle ettepaneku poolt. Juttugi ei olnud komisjonis sellest, et teenijate palgad üldse ei peaks käima moratooriumi alla. Kord oli juttu veel sellest, kas võtta ühe kuu aasemele üks aasta. Kuid sel puhul toodi ette, et üldkomisjon on öelnud, et siis võib kurtarvidusi tulla, kui nii pika aja võtame. Ja just neil motiividel II lugemisel lükati tagasi härra Voiman'i ettepanek. Kui härra Voiman III lugemisel kordas oma ettepanekut, siis oleks ta pidanud oma ettepanekus ütleva, et § 16 punkt d lõpulause välja jäetakse ja juurde võetakse sõnad „või seisid“. Aga härra Voiman'i ettepanekust ei ole otsekohe näha, mida ta tahtis kätte saada. Mina kui komisjoni liige olen nii sest ettepanekust aru saanud, nagu seletasin, ja sellepärast ei ole põhjendatud etteheidete tegemine komisjoni aruandjale, juhatajale ega ka asjaajajale.

J. Voiman: Ma peaksin härra Fuks'i kõne puhul tähendama järgmist. § 16 p. 2-d teise osa sissejätamisega kuuluvad moratooriumi alla tööliste ja teenijate palgad. Seda sai komisjonis räägitud ja ju-

hiti tähelepanu sellele, et moratooriumi alla ei tohi mingil juhul kuuluda teenijate ja tööliste palgad. Kui meie seda teeme, siis millest peavad need inimesed ära elama, kellele ainus sissetulek palk on, mis ta teeninud. Ja küsiksime lõpuks, kummal on elu ülespidamise küsimus tähtsam, kas moratooriumi alla kuuluval taluperemehel, kellel on olemas äraelamise võimalus, kellele toiduküsimus muret ei tee, või teenijal, kes oma teenitud palgast peab elama. Töötööliste alla ta kuuluda ei saa.

Ja olge head, selle inimese raha, teenitud palk peab ka moratooriumi alla kuuluma! Vaadake, minu härrad, kui teie niikaugale tahate minna, siis lõpeb igasugune piir. See läks ka härra Fuks'ile südamesse, kes ütles, et teenija peab kindlasti oma palga kätte saama. (V a h e l h ü ü e.) Kui Teie seda ütlesite, siis ei saa seda teisiti mõista, — sellepärast, härra Fuks, olge otsekohene ja öelge ka siin, mis Teie komisjonis ütlesite. Teie toetasite minu ettepanekut, ja nähtavasti sellepärast, et teenija peaks oma palga kätte saama. Ma usun, lugupeetud Riigikogu liikmed, et teie hulgas ei ole ühtki, kes tahab niikaugale minna, et tööliste ja teenija palgad saaksid moratooriumi alla viidud. Kas tahate seda inimest, kes oma teenistusest elatub, kõige viletsamasse seisukorda viia ainult sellepärast, et peremees saaks selle väikese palganatukese moratooriumi alla viia. Usun, et teie, lugupeetud Riigikogu liikmed, niikaugale minna ei taha.

Need olid motiivid, mispärast minu ettepanek vastu võeti. Et asja parandada, panen ette,

§ 16 p. 2 d hääletada lahus kahes osas.

Esimene osa: „tasud teenijatele ja töölistele, kes seisavad või seisid võlgniku teenistuses“.

See on õieti see ettepanek, mis rahaasjanduse komisjonis tegin ja mis rahaasjanduse komisjonis vastu võeti. Sooviksin, et ka Riigikogu poolt see ettepanek vastu võetaks.

Teine osa tuleks välja jätta ja see käib järgmiselt: „kuivõrt need summad kuuluvad tasumisele aja eest, millal keeld maksev ja ühe kuu eest enne keelu maksmahakamist“.

Viimane osa tuleks välja jätta sellepärast, et ei saa loomulikult pidada, et teenijate ja tööliste palgad moratooriumi alla kuuluksid.

pealt 16 kr. peale, see on 24% võrra. Palgalise tööjõu tarvitamine on läinud üldse juba 1930./31. aastal väga palju tagasi, ja selle tõttu, kui minu ettepanek, mis sihitud sellele, et ühe viimase aasta palgad moratoriumi seaduse alt välja viia, kui see ettepanek vastu võetakse, siis tema erilisi raskusi välja ei kutsuks, kuna palgad sel ajal olid juba selle võrra langenud, nagu ma teile ette kandsin.

Tööliste palkades algab järsk langus juba 1930. aastast peale. 1929. aastal talundite poolt töölistele makstud palkade kogusumma oli ligi 17,1 miljonit krooni. 1930. aastal makseti aga töölistele ainult 16 miljonit krooni, nii et näeme, et enam kui üks miljon krooni teenisid põllutöölised 1930. aastal vähem kui 1929. aastal. Sealjuures langesid suvi- ja päevatöölise palgad alla 1925. a. normisid. Keskmiselt langes kõigi töölisrühmade palk 1930. a. jooksul 6%. 1931. a., õieti sel aastal, mis nüüd oleks otsustav selle minu paranduse kohta, on palgalangus veel suurem. Täpseid andmeid 1931. a. palkade kohta pole kahjuks veel statistika keskbüroo poolt kokku võetud. (V a h e l h ü ü e.) Härra Holberg, ma loodan, et härra Esimees juhatab koosolekut, aga mitte Teie. Ja see, mis tööliste palkadesse puutub, see otse siia kuulub, kuna minu ettepanek tahab tööliste ühe aasta palkasid moratoriumi alt välja viia. 1931. a. põllutöölise palkade kohta on „Põllumajandusturus“ nr. 48 1. dets. 1931 andmed toodud, millest selgub, et 1924. aastaga võrreldes on keskmiselt langenud 8 aasta jooksul oma toitusel olevate hobusemeeste palk 22,1%, 1930. aastaga võrreldes 16,8%; peremehe toitlusel olevate hobusemeeste palk 20,4%, 1930. aastaga võrreldes 16,3%; meestöölise palk on langenud 13,5% ja 1930./31. aastal 15,3%. Naistööliste palk on 1930. a. kuni 1931. aastani langenud 14,6% ja alaealiste palk 13,4%. Iseloomulik on siinjuures see, mis võib-olla härra Holberg'i huvitab, et Petserimaal, kus tööpäev kõige pikem seetõttu, et seal peremehed peavad töölisi kauem tööl, kui teistes maakondades, on ka tööpalk kõige madalam. (V a h e l h ü ü e.) Mitte ööpäev, vaid tööpäev. Seal peetakse töölisi tööl suvivilja külvi ajal 13 tundi, Viljandimaal aga ainult 10 tundi samal suvivilja külvi ajal. (V a h e l h ü ü e.) Sealjuures on neil vaatamata sellele, et tööpäev on kõige pikem, tasu kõige väiksem. Alaealised saavad 69 kuni 80 senti päevas ja see on siis see ränk palk, mida moratoriumi alla sattunud põl-

lumees ei suuda maksta. Need olid 1931. aasta palgad kõige kiiremal ajal.

Kui nende andmete järgi otsustada, kui palju 1931. aastal töölised vähem teenisid, kui 1929. aastal, siis umbkaudselt teeb see summa välja 3 miljonit krooni. Nii et 1929. aasta 16 miljoni krooni asemel teenisid nad ainult 13 miljonit krooni. Meie võiksime nimetada meie põllutöölise palkasid näljapalkadeks. Võrreldes meie tööstustöölise palkade kohta käiva ametliku statistika alusel meie tööstustöölise palkasid või õigem nende palkade ostujõude teiste maade tööstustöölise palkadega, on jõutud järeldusele, et nad eelviimasel kohal seisavad. Ainult Portugali tööliste palgad on ühe astme võrra madalamad.

Kui meie võrdleme põllutöölise palkasid tööstustöölise omadega või võrdleme nende palkadega, mis makseti endistel aegadel, mida siis näeme? Võrdleme 1885. aastal maksetud põllutöölise palkasid ja 1929. aasta palkasid, siis näeme, et aastatöölise palga ostujõud ei ole tõusnud, vaid on isegi langenud. Näiteks Valgamaal sai 1885. a. poissmees sulane aastas 148 rubla palka, millest arvati 4 rubla kuus, 48 rubla aastas, s. o. umbes 30%, natuuras saadud söögi ja korteri eest. 100 rubla oli rahapalk. Selle 100-rublase rahapalga eest oli tol ajal kindlasti võimalik omandada rohkem riideid ja jalanõusid, kui 1929. a. rahapalga eest, mis arvestatud statistiliste andmete järgi 326 krooni aastas, keskmiselt 25 krooni kuus. Kui sel ajal, 1885. a., võis veel kokkuhoidlik sulane kauemaegse teenistuse eest omandada talukoha, siis meie praegustes oludes see küll mitte enam võimalik ei näi olema. Nii et ei ole sugugi imeks panna, et neid talusid, mis seni müüdi, ei suutnud osta põllutöölised, kes suurema osa oma elueast olid teeninud taludes. Arvatavasti neil palka selleks ei jätkunud, ja ostjad on tulnud teistest riikidest. Kui aga võrdleme põllutöölise palku tööstustöölise omadega, siis leiame järgmist: 1929. a. oli suurtoöstuses keskmine teenistus tunnis 32 senti, meestel 37,2 ja naistel 22,8. Kesktööstustes meestel 37,7 ja naistel 21,5. Põllutöölistel, kui võtame aluseks 10-tunnilise tööpäeva, see on aga õige ainult üksikute maakondade kohta, kuna mitmel pool tööpäev pikem, ja jagame töötasu 10-tunnilisele tööpäevale, siis oleks rahapalk meestel tunnis 10,4 senti ja naistel — 7 senti. Vaadake, need on siis need määratu suured rahapalgad, mis viivad mõnede seletuste järgi talud raskustesse. 7 senti tunnis naistööliselise ja 10

senti meestöölisele. (V a h e l h ü ü e.) Aga söök ei ole see, mis talu pankrotti viib. (V a h e l h ü ü e.) On küll palk. Ma tulen selle juurde. Kui kalliks see söök siis arvatakse — ega see mõnda talu oksjonile pole viinud, kui tööline süüa saab. (V a h e l h ü ü e.) Raha eest talu palju toiduaineid ei osta, aga võib-olla, et on mõni sarnane eeskujulik talu, kes ostab juurde kartulaid, herneid j.n.e. (V a h e l h ü ü e.) Jah, võib-olla, et osa sööki tuleb talul väljastpoolt rahaga osta, aga kuipalju seda suhkrut siis teenija talus ikkagi saab. Kui saadud rahapalgale juurde arvata natuurasaadud, siis teeb see söögi ja korteri eest välja 30%. Nagu andmed 1885. aastast näitavad, arvati siis söök ja korter 4 rubla peale kuus. Praegu on meil põllusaaduste hinnad võrdlemisi tugevasti langenud ja sellepärast ei või sööki ja korterit kallimaks hinnata. Kui võtaksime arvesse saadud söögi ja korteri väärtuse ja hindaksime selle 30 % peale, siis teeks tunnitasu meestöölisele 14 senti ja naistöölisele 9,1 senti. See oleks siis kõigi söögi ja korteriga kokku. Nii et siit näete, võrreldes isegi meie tööstustöölise palkadega, mille juures ametliku statistika järgi ei või juttugi olla palkadest, mis võimaldaksid korraldada elu ülalpidamist, et nendestki palkadest on põllutöölise palgad enam kui poole võrra odavamad, see on ametlike andmete järgi. Kui meie nüüd veel küsime, kuipalju on palgad 1930. aastal langenud, 1931. aasta viimasel poolel ja praegu, 1932. aasta alguses, siis siin meil muidugi ametlikud statistilised andmed puuduvad täiesti ja siin tuleb meil arvestada nende andmetega, mis ajakirjanduses on ilmunud, või nende andmetega, mis põllupidajad või palgatöölised oma maksetavate ja saada-vate palkade suuruse kohta ise seletavad. Siin räägitakse nii ühelt kui ka teiselt poolt, et rahapalgad on vähenenud viimasel ajal, see tähendab 1931. aasta viimasel poolel ja 1932. aasta algul, kuulmata kombel. Kui meestööline, nagu näeme 1929. aastal, keskelt läbi sai aastatööline 25 krooni kuus palka, siis nüüd on juhtumisi, kus maksetakse meestöölisele 5 krooni kuus. (V a h e l h ü ü e.) Natuuras antav söök muidugi üle selle. Natuuras antav korter ja söök jääb endiseks, kuigi ka nende rahaline hind võib väheneda, sest natuuras antavad toiduained on hinnas langenud. Kui meie seda kõike arvesse võtame, tähendab seda, et põllutöölise palgad olid juba normaalsetes oludes, kui põllumajandus veel mingisuguseid raskusi ei tundnud, tööstus-

töölise näljapalkadest enam kui poole odavamad, edasi kui arvesse võtta, et 1931. aasta teisel poolel rahapalgad sedavõrt alla on viidud, et neid palgaks üldse ei saa nimetada, kuidas võib juttu olla sellest, et enne moratooriumi seaduse keelu maksma-hakkamist viimase aasta eest saamata jäänud palkade maksmine võib raskusi sünnitada? See teeks raskusi siis, kui need palgad teeksid nii suure summa välja, mida talumees ei suudaks tasuda. Natuuras antava palga kohta ei saa tulla kohtulikku nõudmisi, seda saab kohapeal ilma kohtuta korraldada. Rahapalkade kohta ma tõin ette andmeid, kui väiksed need on. Kui meie ei hinda seda küsimust õigluse seisukohast, sellest seisukohast, et kuskil maalilmas ei ole niisugust seadust maksma pandud, et töölised oma palku kätte ei saa, kui jätame selle õiglase seisukoha kõrvale ja otsustame küsimuse ainult otstarbekohasuse seisukohast, siis võime kätt südamele pannes öelda, et nende minu poolt ettepanud parandus-ettepanekute vastuvõtmine nimetamisväärilisi raskusi põllumeestele ei sünnita. Summad, mis viimase aasta eest saada tuleksid, nii väga langenud palkade juures on muutunud niivõrt väikesteks osadeks tervest talu väljaminekust, et need kahtlemata võiksid moratooriumi alt välja jääda. Siinjuures tuleks silmas pidada ka veel seda, et meil on võrdlemisi rohkesti taludes aastateenijaid. Need aastateenijad harilikult nendega sõlmitud lepingute põhjal ei saa ennem oma töötasu välja nõuda, kui nende lepingu tähtaeg lõpeb. Kui nüüd tööline on aasta läbi tööd teinud, ja leping lõpeb näiteks 1. mail, kunas harilikult aastalepingud lõpevad, ja ta samas talus enam tööd ei saa, ja et sarnaseid juhtusid sagedasti ette tuleb, on päris selge, sest talud vähendavad oma palgalist tööjõudu järjest, kujutage enestele ette selle tööliste seisukorda. 1. mail saab tal aasta täis, ta vallandatakse, kuskilt tööd tal saada ei ole, sest teie teate väga hästi, mis-suguses olukorras praegu põllumajandus on, kui suur seal tööpuudus on. Sarnased inimesed, keda saadetakse taludest minema ilma palgata, peaksid otsekohe ühiskonnalt hakkama toetust saama, kui neile tööd ei saa muretseda. Kas tahetakse siis sel teel veel üks terve liik kodanikke juurde luua, kellele ühiskond või riik peaks hakkama toetust andma? Mispärast peab ühiskond või riik maksma nende talusulaste palga, kes aasta läbi töötanud ja selletõttu, et moratooriumi seadus maksma pannakse, ilma palgata talust peavad ära tulema. Kus siin

õigus on? Mina arvan, et mõni direktor, kes iga kuu oma 50 tuhat või rohkem korralikult kätte saab, ei oska endale muidugi ette kujutada põllutöölise olukorda. Ta ei ei suuda endale ette kujutada olukorda, et inimene terve aastapäevad peab orjama, enne kui talle palk välja maksetakse, olgu see siis 5, 10 või 15 krooni kuus. Direktoritel on kindel, et nad oma 50, 60 või 75 tuhat iga kuu korralikult kätte saavad. (V a h e l h ü ü e.) Noh, eks Teie paremini teate, kuidas need asjad on, — kui mitmest kohast saadavad palgad kõik kokku võtta, siis tuleb mõnelgi direktoril kindlasti üle sajatuhande sendi kuus. 15-kroonilise kuu-palgaga taluteenija seisukohta ei suuda muidugi niisugused härrad hinnata ja sellepärast ei ole imeks panna, kui nende käed tõusevad selle parandus-ettepaneku vastu. Ma ei usu, et kuskil mujal sarnane olukord võimalik oleks. (V a h e l h ü ü e.) Härra Penno, ega Teie nüüd selle üle küll otsustaja ei ole, missuguseid asju mina paremini tean ja tunnen. (V a h e l h ü ü e.) Ma arvan, et selle järgi otsustades, mis ma praegu põllutööliste olukorrast ette kandsin, peaksite Teie võima järelduse teha, et ma nende olukorrast siiski mõnda tean. Kui härra Penno seda paremini teab — ta peakski seda paremini teadma, sest tal peab tingimata mõni sulane ju talutööd tegema — siis oleks väga hea, kui ta tuleks ja seletaks seda asja. (V a h e l h ü ü e.) Ei hakka seletama? Oleks väga soovitatav kuulda, kui Teie, härra Penno, seletaksite, kuidas teil maal talus teenijate olukord on, ja ma arvan, et see olukord päris hea ei ole. (V a h e l h ü ü e.) Võib-olla, et Teil vaevalt tuleb oma sulasega palga asja moratoriumi seaduse alusel lahendada, aga on küllalt neid sulaseid, kelle kohta seadust tahetakse tarvitada. Nagu ma kuulsin lugupeetud härra aruandja käest — ma katsusin enne temaga heaga rääkida, katsusin seda parandust kokkuleppe teel seadusesse viia — olevat seda seadust sellepärast tarviski, et sulaste palgad viivat pehmed pankrotti, ja kui nad peavad sulaste palgad välja maksuma, siis ei olevat sellest seadusest mingit kasu. Selle jaoks see seadus pidi olema. (V a h e l h ü ü e.) Teie, härra aruandja, võite kohe õiendada, kui ma midagi teisiti olen siin seletanud. (V a h e l h ü ü e.) Teie ütlesite, et minu ettepanekut ei või vastu võtta sellepärast, et selle tagajärjel talud satuvad raskustesse ning ei suuda palgateenijatele palku välja maksta. (V a h e l h ü ü e.) Noh, Teie võtate sõna ja seletate, kuidas asi oli. Ma

ei tea, kas ma just sõnasõnalt Teie sõnad edasi annan, aga selle mõtte ütlen ma täpselt edasi. Kui see asi niisugune on, et seda seadust selleks otstarbeks tarvis, siis muidugi mõista ei aita minu poolt ettetoodud andmete üksikasjaline ettekandmine. Kui see küsimus on otsustatud ja seadus selles mõttes tarvilikuks tunnistatud, siis kahtlemata võetakse see ka vastu. (V a h e l h ü ü e.) Siis võtke minu parandus vastu, ja asi on korras. Ma ei tahaks ka uskuda, et asi nii hull on. Tööliste ja teenijate palgad ei ole nii suured, need on võrdlemisi madalad ja viimasel ajal on nad veelgi langenud. Seepärast peaks kõigile neile, kellele see siijamaani selge ei olnud, nüüd selge olema, et selle paranduse vastuvõtmine on küllalt põhjendatud. (V a h e l h ü ü e.) Härra Juhkam küsib, milles see parandus seisab. Minu parandus on õige tagasihoidlik, ja ma seletan kohe, milles seisab vahe võrreldes sellega, mis rahaasjanduse komisjonis vastu võeti. Rahaasjanduse komisjonis — ma ei tea, kuidas võin seda põhjendada, kas protokollile peale või andmete peale — võeti vastu sarnane ettepanek, et tööliste palgad üldse ei kuulu moratoriumi alla. Tähenab lit. d järgmisena: d) tasud teenijatele ja tööliste, kes seisavad või seisid võlgniku teenistuses. Tähenab möödunud aja eest piiramata tähtajaga. Tegin ettepaneku, mille järele oleks moratoriumi alt vabastatud tööliste palgad ühe aasta eest enne keelu maksimahakkamist. Et moratoriumi maksuse ajal palgad moratoriumi alla ei käi, see oli ka valitsuse ettepanekus sees. Igatahes komisjonis selle kohta vaidlusi ei olnud. On täitsa arusaadav ja selge, et kui tööline teab põllutööle minnes, et moratoriumi seadus on maksev, ja tööle minnes peab arvestama sellega, et ta palka ei saa, siis loomulikult säärase tingimuste juures need, kes ainult söögi eest ei taha tööle minna, vaid ka, kes rahapalka tahavad saada, tööle ei oleks läinud, ja siis oleks võinud tekkida olukord, et need talud, kes moratoriumi seadust kasutavad ja kes palgalist tööjõudu tarvitavad, omale tööjõudu kunagi poleks saanud. Selle tõttu oli valitsuse eelnõus ette nähtud, et moratoriumi aja eest saadaolev palk igal tingimusel maksetakse välja. Peale seda tehti komisjonis ettepanek, ma ei mäleta kas üldkomisjoni aruandja rkl. Tamme poolt, et üks kuu enne keelu maksimahakkamist saadaolev palk tuleb välja maksta.

Mina tegin ettepaneku, ühe kuu asemele võtta üks aasta, see on, et üks aasta enne

keelu maksmahakkamist saadaolev palk tuleb välja maksta. See ei ole sugugi draakooniline ettepanek, sest kui võtame ühe kuu eest enne keelu maksmahakkamist, siis teate, et suur hulk põllutöölised ei ole kuutöölised, vaid aastatöölised, nemad on aasta palga peale kaubeldud, mitte kuuviisi. Kui nüüd võtta ühe kuu eest, kuidas siis aastapalka jaotada ja välja arvestada kuu peale. See väljaarvestamine aastatöölise jaoks tekitaks ülepääsematuid raskusi, ja juhin veel kord tähelepanu sellele, et aasta arvestatakse mitte kalendriaasta järgi, ka mitte teenistusaasta järgi, vaid see arvestatakse keelu maksmahakkamisest, ja see keeld, nagu teate, hakkab maksma alles pärast seda, kui toimetused on alustatud komisjonis, kui see, kes soovib moratooriumi saada, selles seaduses ettenähtud palve on komisjonile esitanud, ja ka mitte kohe pärast seda. Siis kui komisjon on asjale käigu andnud, Riigi Teatajas kuulutanud, on pärast Riigi Teatajas kuulutamist veel üks kuu aega võlausaldajatel komisjonile endid üles anda, ja kui see kuu aega möödab, siis alles tuleb küsimus otsustamisele. Te näete, kuni keeld saab maksma hakata, on õieti pikad toimingud läbi teha, Riigi Teatajas kuulutamised j.n.e. Nüüd kui ükskord komisjon otsuse teinud sel korral, kui lahkarvamised ei teki, ja ei ole tarvis ministri poole pöörata, siis see keeld hakkab maksma kõige paremal juhtumisel, kui varsti pärast seaduse jõusseastumist avaldused sisse antakse, juuni- või juulikuus. Järelikult tuleb aastapalk maksta 1931. aasta teise poole ja 1932. aasta esimese poole eest. Tähendab juulist 1931. a. kuni juulini 1932. a. Et palgad selle aja jooksul olid võrdlemisi väga väikesed, selle kohta olen teile küllalt andmeid ette toonud.

Ma arvan, lugupeetud rahvasaadikud, et sellest vist... (V a h e l h ü ü e.) Ma imestan, et neid siiski niipalju saalis on. Harilik nähtus on see, et kui niisuguste kuivade statistiliste andmetega tuleb tegemist teha, et need andmed lugupeetud rahvasaadikuid ei huvita niipalju, et oma kohuseks peaksid neid pealt kuulata. Selletõttu ma imestan, et praegusel korral on niigi palju kannatlikku publikumi. (V a h e l h ü ü e. d. — N a e r.) Ma arvan, et käesoleval juhul minule see kaastundmuseavaldus tarvilik ei ole. Kaastundmust peaks vist nende õnnetute pealtkuulajate vastu tundma, kes sunnitud siin olema. (N a e r.) Ma tunnen teile südamest kaasa, aga kõige parema tahtmise juures, kui asja huvid seda nõuavad, ei ole midagi parata, tuleb

teie tähelepanu mõnele asjaolule juhtida. (V a h e l h ü ü e.) Siin ei ole midagi rohkem kaotada, kui praegu kaotatud on. Kui II lugemisel avaldatud seisukohtade juurde jääte, siis mina teid niipea vabastada ei või. Ainus lootus seisab mul selles, et lõpuhääletusel mõni üllatus võib juhtuda. See on ainukene, mida ma loota võin selles asjas. (V a h e l h ü ü e.) Ma arvan ka, et kui isegi põllumehed deklareerisid, et nad vastutust oma peale ei võta selle eest, mis selle seaduse teostamisel sünnib, las selle eest vastutavad teised rühmad, kes nende häid ettepanekuid vastu ei võtnud, siis võib arvata, et nad eriti huvitatud sellest seadusest ei ole. (V a h e l h ü ü e.) Aga ma ütlen, kui ma siin sunnitud olen teie kallist aega natuke rohkem viitma, kui seda harilikult, normaalsetes oludes oleks vaja olevat, siis teen ma seda nende inimeste huvides, kelle kasusid ma olen kohustatud kaitsma. Teie arvates võib-olla on see täitsa ükskõik, missuguses seiskorras nüüd talusulane talust välja läheb, kui ta leping on lõppenud, kas ta saab selle väikese palga kätte, mis tal õigus saada. või mitte, aga ma arvan, et seda küsimust tuleb siiski võtta tõsiselt ja tuleks meeles pidada seda, et need talusulased on ikkagi ka demokraatliku Eesti Vabariigi kodanikud, ja teie teate väga hästi, et riik ei püsi ega seisa üleval mitte ainult nende toetusel, keda need sulased teenivad, vaid et neil sulastel on ka oma kohustused riigi vastu, ja samasuured kohustused riigi vastu, kui neil, kes neile palka maksavad, vaatamata sellele, et riik neile sarnaseid soodustusi, nagu eelarve korras antud põllupidajatele, ei ole andnud. Kui meie näeme, et sulaste palgad on võetud maha 25 krooni pealt 5 krooni peale, siis peab ütleva, et nad soodustuse osalisteks mitte ei ole saanud. (V a h e l h ü ü e.) Võtame need summad kokku, mis riigi eelarves on antud kas otsekohe või kaudselt põllumajanduse toetamiseks, võtame selle ühe tootmisharu, peekoni, vaatame, palju meie tapamajad laenusid on saanud, kas riigipankadest või teistest summadest, mis otsekohe tulnud maksumaksjate käest. (V a h e l h ü ü e.) Laen on võõra oma, aga selle moratooriumi seaduse puhul on avaldatud mõtteid komisjonis, et see moratooriumi seadus ei ole mitte midagi muud, kui eelmäng selleks, et neid võlgasid lähemas või kaugemas tulevikus kustutada, selleks on see moratooriumi seadus teevalmistajaks. (V a h e l h ü ü e.) Ma ütlen veel kord, pidage seda meeles, et neil sulastel, kes on Eesti Vaba-

riigi täisõiguslikud kodanikud, kelle eest peaks riik vähemalt neis küsimustes, mis Põhiseadus kohuslikuks teeb, hoolitsema, neil on samuti riigi vastu kohustused, nemad peavad samuti isamaad kaitsma, kui see tarvilik on. Missuguse tundega peaksid nad seda tegema, kui isegi see, mis nende töö ja vaeva eest saada tuleb, läheb kaotsi. Kui Riigikogu võtab selle vastu, siis teeb see neile võimatuks seda väikest tööpalka kätte saada.

Ma arvan, kui Teie asetaksite ennast sulase seisukorda, kujutaksite ennast ette tema olukorras, ma arvan, siis suudaksite aru saada sellest. Sellepärast palun siis ka inimestest aru saada, kes tarvilikuks peavad nende abinõudega, mida ma tarvitan, sarnaste väärnõutuste peale tähelepanu juhtida.

Minu arvates oleks see üks suurematest eksisammudest, üks suurematest väärnõutustest, mida meie seaduseandluses üldse oleme teinud, kui meie sel kujul § 16 vastu võtame. Uskuge mind, minul ei ole mingit muud põhjust siin ettepanekut kaitsta, ma olen teinud seda oma kõige parema äratundmise järgi. See on ülekohtus, kui paragrahv sel kujul vastu võtta tahetakse, ja selle ülekohtu vastu võitlemine minu arvates on niivõrt suur ja tähtis ülesanne, ei selle sihi kättesaamiseks, mida taotlen, peab neid abinõusid tarvitama. Kas ma suudan seda kätte saada või mitte, see ei olene minust. Vähemalt olen tähelepanu sellele juhtinud, ja seda ei või öelda, et vähemalt mina seda sihti ei ole kätte saanud.

Nüüd tahaksin ma käsitada küsimust, kas on võimalik hääletamisele panna minu rühmakaaslase rkl. Voiman'i poolt tehtud parandus-ettepanekut. Muidugi mõista, kui tema ettepanek vastu võetakse, siis langeb minu parandus-ettepanek ära. Minu parandus-ettepanekut sel korral ei oleks tarvis, kui seadus saaks selle kuju, nagu ta rahaasjanduse komisjonis III lugemisel vastu võeti. Minu veene on see, et seda ei võiks Riigikogu teisel kujul arutada, kui see komisjonis vastu võeti. Minu arvates peaks automaatselt see osa sellest seadusest kustutatama, aruandja peaks ettepaneku tegema ja kustutama seadusest selle osa, mis eksikombel on sisse sattunud. See peaks automaatselt välja langema. Mingit parandus-ettepanekut selle osa väljajätmise kohta III lugemisel hääletada ei saa, see oleks kodukorra vastu. Kolmandal lugemisel võib hääletada ainult sääraseid parandus-ettepanekuid, mis tehtud II lugemisel. Aga II lugemisel mingit

ettepanekut tehtud ei ole, et lahus hääletada mõnda osa sellest paragrahvist. Ainus väljapääsetee sellest olukorrast oleks, kui automaatselt aruandja ettepanekul välja jääks eksikombel seadusse sissevõetud osa. See oleks minu arvates ainus õige tee. Muidugi siin tekivad raskused, ja raske on võib-olla Riigikogul selle kohta seisukohta võtta. Ettepanek, mida ma tegin selleks, et koosolek saaks katkestatud ja küsimust arutatud kas kodukorra või rahaasjanduse komisjonis, see ettepanek lükati tagasi, ja sellepärast muidugi ei saa neid ettepanekuid uuesti kordama hakata. Ma arvan, et kompromissina minu õige tagasihoidlik ettepanek peaks vastuvõetav olema Riigikogus ka sellele rühmale, kes seda paragrahvi sel kujul kaitseb, nagu see Riigikogu liikmetele paljundatud ja kätte saadetud. Ühe möödunud aasta eest taluteenijatel saada oleva palga moratooriumi alt vabastamine kõige halvemal juhusel aja eest juulikuust 1931. a. kuni juulikuuni 1932. a. peaks olema täiesti vastuvõetav ja minu arvates rahuldaks olugi küll mitte täiel määral aga siiski, osaliselt töölisi. Kuigi on sarnaseid töölisi, kellel on mitme aasta palk saamata, kuid kui nemad ka ühe aasta palga kätte saavad, siis ei ole siiski karta, et nemad satuvad seisukorda, kus peavad ühiskonnalt abi paluma ja töötatöölisena ei tea mis peale hakkama. Kui viimase aasta palga kätte saavad, siis vähemalt esialgu elu ülalpidamine oleks neile kindlustatud. Kui seegi võimalus tahetakse ära võtta, siis selle peale vaatamata, et meie rahulikult oleme suhtunud seni sellesse seadusse nii Riigikogus kui ka komisjonides, ei jää meie rühmal muud üle kui seaduseelnõu lõpuhääletamisel hääletada selle seaduse vastu.

Juhataja: Ma juhin Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, et III lugemisel on võimalik nõuda osade lahus hääletamist hoolimata sellest, et seda ei ole tehtud II lugemisel. Lahus hääletamine ei sünni ettepaneku korras, vaid nõude korras, ja seda võib teha igal lugemisel. Samuti juhin tähelepanu sellele, et aruandja ei ole õigustatud tegema teistsuguseid ettepanekuid, ega andma teistsuguseid tõlgitsusi, kui see on sündinud II lugemisel.

M. Juhkam: Härrad Riigikogu liikmed! Asi ei ole kaugelki niisugune, nagu seda kujutab härra Jõeäär. Härra Jõeäär seletas, et tema on pidanud oma pika kõne ei mingitel muudel motiividel, kui ainult

oma parema äratundmise järgi. Et meie peaksime lõpuks aru saama, et sulased on ka täieõiguslikud kodanikud ja missuguse tundega sulased peaksid isamaad kaitsma, kui härra Jõeääre ettepanek tagasi lükatakse.

Terve see paatos on täiesti üleaarun ja ei puutu käesolevasse asjasse. Redaktsioon, mille ümber vaieldud, on üldkomisjoni redaktsioon ja üldkomisjoni ei olnud selle üle lahkuminekuid. (V a h e l h ü ü e.) Üldkomisjon leidis, et teenistusetasu nõudmisi tuleb piirata, sest kui meie neid ei piira, siis loob see võimalusi suurteks kuritarvitusteks. (V a h e l h ü ü e.) Üldkomisjon katsus tõkkeid teha kuritarvitustele mitte üksinda selle paragrahvi juures... (V a h e l h ü ü e.) Põhjused on liiga selged, miks siin seda tehti. Kui selle paragrahvi juures tõkkeid tehtud ei oleks, siis see peremees, kes vigurdada tahab, võiks paari oma sugulasega kokku rääkida ja need teenijatena ette lükata ning teistel kreditorid poleks midagi teha. Kõik muidugi ei tee seda, aga kui neid tegijaid ka mõned on, siis maksab juba nende pärast tõkkeid teha. Ma ei vaidle... (V a h e l h ü ü e.) ka praegu härra Jõeääre ettepaneku vastu sisult. Aga teie ei saa nende väidetega siia välja tulla, et teie olete need ainukesed sulaste kaitsjad. (V a h e l h ü ü e.) Sulaste huvid tulid teile meelde liiga hilja. (V a h e l h ü ü e.) Teie oleksite võinud üldkomisjoni kaitsta oma ettepanekut palju suurema eduga kui siin, aga teie seal ei pööranud sellele küsimusele kuigi tõsisi tähelepanu.

J. S o o t s (korra kohta): Ma teeksin ettepaneku,

teha 10-minutiline vaheaeg selle küsimuse selgitamiseks.

Ettepanek võetakse vastu.

Vaheaeg kl. 22.55 min. — kl. 23.30 min.

Koosolekut juhatab teine abiesimees
R. Penno.

Sekretäri kohal sekretäri esimene abi
A. Tõllassepp.

J u h a t a j a: Rkl. Jõeääre teises ettepanekus on väike viga:

„lit. b) kuuendas reas“ asemel tuleb lugeda „lit. d) neljandas reas“.

Aruandja K. T o n k m a n (lõpusõna): Ma pean veel kord alla kriipsutama, et see ei ole mitte õige, mis rkl. Voiman siin ette

tõi, nimelt nagu ei oleks rahaasjanduse komisjon seaduseelnõu sellasena esitanud Riigikogule, nagu see seal vastu võeti. Ta on just niisugusena esitatud, nagu vastu võeti. Mingisuguseid eksitusi ega arusamatusi selles asjas olla ei saa ega või. Siin käsitatud küsimusi võttis rahaasjanduse komisjon pikemale kaalumisele selle paragrahvi puhul, ja need põhjendused, mis pärast rkl. Voiman'i ettepanekut täiel määral vastu ei võetud, olid just need, mis rkl. Juhkam ette tõi. Neid ma enam kordama ei hakka. Rahaasjanduse komisjoni nimel ei saa ettepanekutega ühineda.

Kaasaruandja K. T a m m (lõpusõna): Need ettepanekud, mis tehtud rkl. Jõeääre poolt, olid põhjalikult kaalumisel ka üldkomisjoni. Mis puutub parandusse, et moratoriumi alt välja jäeti riigi avalikud maksud, mis omalajal moratoriumi kestvusel sissenõudmisele kuulusid, siis seda tegi komisjon Vabariigi Valitsuse soovil. Nimelt sai litera a sarnase kuju üldkomisjoni peale selle, kui valitsus oli seda küsimust uuesti kaalunud. Valitsus tahtis moratoriumi alt välja jätta mitte riigi avalikud ja omavalitsuse maksud, vaid trahvisummad, nagu salakaubaveo j.n.e. Need paistsid valitsusele palju tähtsamatena. Omavalitsuse maksude moratoriumi-keelu alla jätmise küsimuses ei jõudnud üldkomisjon ühisele arvamisele, vaid hääled läksid pooleks, nii et lit. a tekstis omavalitsuse maksud figureerisid variandina. Mis puutub härra Jõeääre ettepanekusse, et põllutöölise ja ka teiste palgaliste töötasud, kes põllumeeste juures teenistuses, näiteks masinistidena, käsitöölisedena j.n.e., peaksid moratoriumi alt välja jääma, muu seas ka ühe aasta eest enne moratoriumi maksamahakkamist, kukkus üldkomisjoni läbi neil motiividel, milliseid siin härra Juhkam teatavaks tegi. Edasi peaksin tähendama, et üldkomisjoni poolt on siiski võrdlemisi palju ka töölise kasuks ette võetud. Just selleks, näiteks, on sisse võetud ka litera e, mis võimaldab moratoriumi alla võtta ka töökaitseaduse põhjal määratud kahjutasu vigasaanud töölisele ja nende perekonnaliikmetele, selle ettepaneku tegi rkl. Eliaser. Üldkomisjon on täiesti arvestanud ka põllutöölise huvidega ja ei ole sugugi ükskõikselt sellesse küsimusse suhtunud.

J. V o i m a n (häälet. korra kohta): Kui vastu võetakse rkl. Jõeääre ettepanek — ühe kuu asemele võtta üks aasta, siis oleks õieti seda saavutatud, mida mina oma ette

panekuga tahtsin. Ainult siis, kui Jõeääre ettepanek tagasi lükatakse, palun lahus hääletada.

Juhataja: Hääletamisele tuleb rkl. Jõeääre ettepanek § 16 p. 2 lit. a kohta. (Hääletatakse.) Ettepanek on tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Jõeääre ettepanek § 16 p. 2 lit. d kohta: „ühe kuu“ asemele võtta „ühe aasta“. (Hääletatakse.) Ettepanek on vastu võetud. See-ga langeb ära rkl. Voiman'i soovil tema ettepanek, hääletada lit. d kahes osas.

§ 16 võetakse vastu ühes A. Jõeääre ja redaktsiooniliste parandustega.

§§ 17—31 ühes redaktsiooniliste parandustega võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga.

Aruandja K. Tonkman: Teen ettepaneku,

seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata, kuna redaktsiooni komisjon on seaduseelnõu läbi vaadanud.

Ettepanek võetakse vastu.

26. Krediidiasutiste seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja M. Punga puudumisel aruandja ülesannetes komisjoni abiesimees J. Klement.

Juhataja: Jätan ära seaduseelnõu paragrahvide teksti ettekandmise ja hääletan seaduseelnõu peatükkide viisi.

Pealkiri ja I—IV peatükk — §§ 1—73 — ühes redaktsiooniliste parandustega võetakse vastu.

(V peatükk, §§ 74—80.)

Aruandja kohale asub aruandja M. Pung.

K. Baars: § 78 juurde tegi härra Jürman eile paranduse: võtta sõnade asemele „avaldama selle Riigi Teatajas“ sõnad „avaldama selle iga kolme kuu järgi Riigi Teatajas“. Nii et bilanss avaldatakse mitte iga kuu, vaid kolme kuu järele. Eile hääletasin ma selle ettepaneku vastu, kuna sain aru, nagu soovitaks väljavõtet teha ühistegeliste rahaasutistele. See oli aga eksitus.

Kuna härra Jürman täna ettepanekut ei tee, teen mina selle ettepaneku,

§ 78 sõnade asemele „avaldama selle Riigi Teatajas“, võtta „avaldama selle iga kolme kuu järgi Riigi Teatajas“.

Aruandja M. Pung (lõpusõna): Komisjoni nimel ei saa ühineda selle parandusega.

K. Baars'i ettepanek võetakse vastu.

V peatükk — §§ 74—80 — ühes K. Baars'i ja redaktsiooniliste parandustega võetakse vastu.

VI—X peatükk — §§ 81—157 — ühes redaktsiooniliste parandustega võetakse vastu.

Seaduseelnõu terve sisu võetakse vastu korraga.

Aruandja M. Pung: Seaduseelnõu on redaktsiooni komisjoni poolt läbi vaadatud. Panen ette

seaduseelnõu redaktsiooni komisjoni andmata vastuvõetuks lugeda.

Ettepanek võetakse vastu.

27. Krediidiasutiste seaduse elluviimise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja M. Pung.

Juhataja: Selle seaduseelnõu arutamisel jääb ära paragrahvide teksti ettekandmine. Hääletan seaduseelnõu osade viisi.

Seaduseelnõu võetakse vastu ühes redaktsiooniliste parandustega osade viisi ja terve sisu korraga.

Aruandja M. Pung: Kuna redaktsiooni komisjon selle seaduseelnõu läbi vaadanud, teen ettepaneku,

vastu võtta seaduseelnõu redaktsiooni komisjoni andmata.

Ettepanek võetakse vastu.

Juhataja: Riigikogu asub vahelejäädud päevakorra-punkti arutamisele.

28. Ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja V. Hasselblatt.

Juhataja: Seaduseelnõu arutamisel jääb ära osade teksti ettekandmine.

Pealkiri võetakse vastu.

(I osa.)

Aruandja V. Hasselblatt: Teen ettepaneku,

täiendada I osa kahe uue paragrahvi ja nimelt:

„§ 519 p. II lit. a: a) Ettevõttele kuuluva vallas- ja kinnisvara kindlustamiseks, — samuti Eestis asuvaile krediidi- ja kindlustuseasutistele maksetav delcredere välismaa riiklike ettevõtetega toimivate ärioperatsioonide kahjude kindlustamiseks.

§ 526. Esitatud aruanded ja bilansid vaatab läbi ärimaksukomisjon kõigi olemasolevate andmete põhjal. Kui ärimaksukomisjon kuu jooksul, arvates aruande esitamisest komisjonile, ei nõua aruannete juurde täiendavaid teateid ega esita vastulauseid aruannetes leiduvate väljaarvutiste õigluse kohta, loetakse aruannete ja bilansside järgi väljaarvutatud puhtakasu ja põhikapitali määr kinnitatuks ettevõtte lisaärimaksuga maksustamiseks. Täiendavate teadete nõudmise puhul ärimaksukomisjon peab tegema lõppotsuse kolme kuu jooksul, arvates nende teadete esitamise päevast.

Kui ei ole tõendatud aruandes näidatud ettevõtte läbimüügi (läbikäigu) või bruttokasu, samuti ka puhtakasu summa, siis ärimaksukomisjon on õigustatud toimetama maksustamist läbimüügi hindamise alusel Otsemaksude seaduse § 551 korras.“

Selle ettepaneku põhjenduseks toon ette, et esimese paragrahvi põhjal tulevad vabastada maksust need kulud, mis on kantud delcredere kindlustuse summade eest.

Mis puutub § 526, siis tema esimene osa on pärit praegumaksvast Vene seadusest, kuna II osa järgi antakse maksukomisjonile, sel puhul, kui puhaskasu pole tõendatud raamatutega, õigus toimida § 551 korras. Valitsuse eelnõus olid laiemad maksukomisjoni õigused ette nähtud, nagu tõenduste fiktiiuseteks või kahtlasteks tunnustamise õigus, kuid sellega ei leppinud rahaasjanduse komisjon. Ta leidis, et sel-

lega loobutakse objektiivse hindamise aluselt ning raskendatakse kohtu kontrolli, mis oleks maksuri kaitse vähendamine. Sellepärast on ette toodud parandus-ettepanek, mida soovitan vastu võtta, redigeeritud täitsa kooskõlas praegusele maksustamise toimetamisele vastavalt. Ma toonitan, et see ettepanek on läbi vaadatud ka maksu-devalitsuse poolt ja on leidnud heakskiitmist Majanduseministri poolt.

Aruandja ettepanek võetakse vastu.

I osa § 542 võetakse vastu.

Aruandja V. Hasselblatt: Ma teen redaktsioonilise ettepaneku,

jaotada terve I osa kolme ossa, igaüks iseseisva sissejuhatusega järgmiselt:

1) I osa sissejuhatus: „Otsemaksude seaduse § 519 p. II lit. a., § 526 (VSK V k. 1914. a. väljaanne) ja § 542 (RT 44 — 1928) muudetakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:“

Siia alla kuuluvad juba vastu võetud § 519 p. II lit. a, § 526 ja § 542.

2) II osa sissejuhatus: „Seaduse mõnede muudatuste kohta ärimaksu seaduses (RT 44 — 1923) § 16 (RT 44 — 1928. a., redaktsioonis) esimene ja teine lõige muudetakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:“

Siia alla kuulub komisjoni ettepaneku I osa § 16, kusjuures tuleb kustutada komisjoni ettepaneku I osa viimne rida.

3) III osa võtta järgmiselt: „Otsemaksude seaduse (VSK V k. 1914. a. väljaanne) § 569 kaotab maksvuse.“

4) Vastavalt sellele jaotusele komisjoni ettepaneku II osa, mis käsitleb seaduse maksmahakkamist, muutuks IV osaks.

Juhataja: Jätkan seaduseelnõu hääletamist vastavalt aruandja redaktsioonilisele ettepanekule.

Panen hääletamisele I osa sissejuhatus. (Hääletatakse.) I osa sissejuhatus on vastu võetud, seega on I osa vastu võetud.

II ja III osa vastavalt aruandja re-

daktsioonilisele ettepanekule võetakse vastu.

IV (end. II) osa võetakse vastu.

Juhataja: Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

29. Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse komisjoni esitis Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse kohta.*)

Eesti Vabariigi Põhiseaduse muutmise seaduse komisjoni aruandja J. Uluts.

Kaasaruandja H. Kukke.

Aruandja J. Uluts (lõpusõna): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põhiseaduse muutmise seaduse kohta Riigikogu avalikul koosolekul avaldatud mõtteavaldused oma sisult jagunevad kahte liiki. Ühed on seesugused, mis käsivad eelnõu üksikuid paragrahve, üksikuid määrusi, ning teised on seesugused, mis sisaldavad üldisi kaalutlusi, niihästi seaduse otstarbe kui ka tarvilikkuse kohta. Põhiseaduse komisjonis olid arutamisel esimest liiki mõtteavaldused. Need mõtteavaldused jagunevad kaheksasse ossa ja nimelt järgmistesse. Kõigepealt on põhiseaduse komisjon arutamisele võtnud küsimuse selle üle, kas oleks tarvilik eelnõu § 65 ettenähtud parlamentaarseid põhimõtteid kas täielikult või osaliselt kõrvaldada, nii nagu see avalikul koosolekul eriti härra Strandman'i poolt oli algatatud. Komisjon pärast kaalumist arvesse võttes neid olusid ning kaalutlusi, mis esialgse eelnõu juures olid, jäi oma ettepaneku juurde ja mingisuguse muudatusega selles asjas ühineda ei saanud.

Teiseks küsimuseks, mis komisjonis arutamisel oli, oli eelnõu § 61 teine lõige. Selles lõikes, nagu Riigikogu liikmed arvata vasti mäletavad, käsitatakse küsimust selle üle, millal on kohustatud Vabariigi Valitsuse liige kaasallakirjutamisest keelduma. Ka selles asjas esitati kahtlusi Riigikogu üldisel koosolekul. Pärast asja arutamist leidis komisjon häälteenamusega, et eksiarvamiste kõrvaldamiseks oleks soovitatav ja otstarbekohane seda lõiget kaaluda. Vastavalt sellele on komisjoni poolt esitatud 22. märtsil uus ettepanek § 61 redaktsiooni kohta ning see uus ettepanek on Riigikogu liikmetele laiali saadetud.

Kolmas küsimus, mis komisjonis arutamisel oli, oli § 61 kolmanda lõike küsimus,

nimelt sõjaväelistes asjades kaasallakirjutamise kohta. Peale arutamist on komisjon jäänud oma endise seisukoha juurde.

Neljandaks aineks komisjonis arutamisel on olnud Riigikogu liikmete arv. Selles küsimuses, nagu teada, on mitmed lugupeetud Riigikogu liikmed avaldanud arvamist selles mõttes, et see arv ei peaks olema 80, vaid 100. Komisjon pärast asja mitmekülgset kaalumist ja arutades kõiki motiive, mis omalajal põhjustasid 80-ne peale arvu seadmist, jäi oma endise ettepaneku juurde, ja mingit muudatust heaks ei kiitnud.

Viiendaks punktiks oli riigi ja kiriku vahekorra küsimus, ja nimelt Põhiseaduse § 11 viimase lõike mahakustutamise küsimus. Komisjon arvestas ka sel puhul varemalt esitatud motiividega ja ei leidnud võimaliku olevat selles asjas mingit muudatust ette võtta. See on, komisjon ei saanud pooldada seda ettepanekut, mille järele sõnad „Eestis riigiusku ei ole“ Põhiseaduses kustutamisele tuleksid. Komisjon eriti võttis arvesse, et siin juba teatud vahekorrad riigi ja kiriku vahel Eestis on kujunenud ja uuesti neid õrnu vahekordi teistele alustele seada ei oleks vististi mitte vähemalt praegu otstarbekohane.

Kuuendaks on komisjonis arutamisel olnud ettepanek presidendi vandesse võetava usulise vormeli küsimus. Komisjon jällegi oma endisi kaalutlusi meeles pidades ja kõiki võimalikke ettepanekuid selles asjas kaaludes, leidis, et ka siin mingit muudatust ette võtta ei tule. Küll aga arvati komisjonis, et presidendi vandeandmise tseremoniaalkorras võiks võib-olla üks või teine president nii asja korraldada, et kui soovib, ta vastavad usulised veendumised vandeandmise juures avalikuks võiksid tulla.

Seitsmendaks on komisjonis kaalumisel olnud ka küsimus selle üle, kas mitte presidendi valimise moodust vähem üksikasjalikult võiks Põhiseaduses määrata, kui see esitatud seaduseelnõus ilmsiks tuleb. Komisjon on selle küsimuse kaalutlemisel kui ka § 36 proportsionaalsuse põhimõtte kaalutlemise juures endise põhimõtte juurde jäänud seda enam, et vormilised raskused olid, veel seda hääletamisele võtta. Samal põhjusel jäi muutmata ka Põhiseaduse paragrahv 48, mis käsitab omavalitsuste valimiste küsimusi.

Nii siis, nagu näete, on komisjon ainult ühe muudatuse teinud nende arvamiste alusel, mis siin avaldatud. Teised arvamisid ei ole komisjoni poolt aktsepteerimist leidnud.

*) Esitise tekst vaata Riigikogu IV koosseisu 208.—240. koosoleku täielikkude protokollide lisad.

Mis puutub algul tähendatud teist liiki mõtteavaldustesse, nimelt üldistesse arutlustesse, siis komisjonis need mõtteavaldused eriliselt arutused ei olnud. Ka mul ei ole selle tõttu midagi juurde lisada, ei eelnõu õigustavatesse põhjustesse ja ülesannetesse ja muudesse asjadesse käivateesse küsimustesse, kui avaldustele vastupidises suunas, vaid ainult tähelepanu juhtida sellele, mida ma eelnõu esitamisel Riigikogule olen ette kandnud. Neil põhjustel seega on mul komisjoni nimel ülesandeks ette panna: 15. märtsil komisjoni poolt esitatud eelnõu vastu võtta, ühtlasi ka komisjoni aruandja nimel esitatud täiendus- ja parandus-ettepanekud 18. märtsist ning samuti komisjoni aruandja poolt nimelt 22. märtsil esitatud parandus- ja täiendus-ettepanekud vastu võtta parandustena ja täiendustena 15. märtsi eelnõule. Täheandan ainult seda, et olgugi, et viimati nimetatud täiendus- ja parandus-ettepanekud aruandja nimel esitatud, on nad siiski komisjoni poolt läbi kaalutud ja komisjoni ettepanekud. Ainult vorminõuete tõttu on nad ilmunud aruandja nime all ja saadetud sellastena Riigikogu liikmetele kätte.

Sekretäri kohale asub sekretäri teine abi **O. Gustavson**.

Juhataja: Avaldan ettepanekud esitise kohta Põhiseaduse muutmiseks.

Komisjoni aruandjalt on järgmised parandus-ettepanekud:

1) I osa sissejuhatuses teises reas võtta „53—55“ asemele „53—56“.

2) I osa § 38 võtta järgmiselt:
§ 38. Riigikogu liikmed ei või olla riigiteenistuses Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse ega valitsuse- ja kohtuasutuste ega riigiettevõtete poolt nimetatud ametites, arvatud välja peaminister, ministrid ja õppejõud neis kõrgemais õppeasutustes, millistele kindlustatud auto- noomia.

3) I osa § 44 võtta järgmiselt:
§ 44. Riigikogu määrab oma sisemise korra kodukorraga, millel on seaduse jõud.

Riigikogu kodukord ei või muuta seadusi.

4) I osa täiendada § 56-ga järgmises redaktsioonis:

§ 56. Riigikogul on õigus moodustada ankeetkomisjon.

Igal Riigikogu liikmel on õigus pöörduda Riigikogu koosolekul küsimistega Vabariigi Valitsuse poole. Ühel neljandikul Riigikogu seaduslikust koosseisust on õigus pärida aru Vabariigi Valitsuselt. Arupärimisele tuleb anda seletus.

Riigikogul on õigus nõuda peaministri või üksikute ministrite ilmumist koosolekule seletuste andmiseks.

Peaministril ja ministritel on õigus anda seletusi Riigikogus ja tema komisjonides.

5) on ettepanek § 61 kohta. Aruandja esialgne ettepanek § 61 kohta 18. märtsist oli järgmine:

I osa § 61 võtta järgmiselt:

§ 61. Vabariigi Presidendi otsused ja muud aktid on maksvad, kui neile on kirjutatud alla Vabariigi President ning — arvatud välja Vabariigi Valitsuse või selle liikme ametisse kutsumine ja ametist vabastamine ja revisjonide määramine — ka peaminister või asjaomane minister, kes sellega võtab vastutuse endale.

Kui Vabariigi Presidendi otsus või akt on seadusevastane, siis peaminister või asjaomane minister on kohustatud keelduma kaasallakirjutamast.

Kaitsejõudude juhtimisse puutuvate korralduste ja kaitsejõudude juhtide nimetamise kaasallakirjutamise kohuslikkuse juhud ja kord määratakse kindlaks eriseadusega.

Tähendatud ettepanek langeb ära, kuna see on asendatud aruandja hilisema ettepanekuga 22. märtsist, võtta § 61 järgmiselt:

§ 61. Vabariigi Presidendi otsused ja muud aktid on maksvad, kui neile on kirjutatud alla Vabariigi President ning — arvatud välja Vabariigi Valitsuse või selle liikme ametisse kutsumine ja ametist vabastamine ja revisjonide määramine — ka peaminister või asjaomane minister, kes sellega võtab vastutuse endale.

Kaitsejõudude juhtimisse puutuvate korralduste ja kaitsejõudude juhtide nimetamise kaasallakirjutamise kohuslikkuse juhud ja kord määratakse kindlaks eriseadusega.

6) I osa § 62 viimases lõikes kustutada sõnad: „Iga minister on oma ministeeriumi juht“.

7) I osa § 67 viimane lõige võtta järgmiselt:

Asja arutamine allub Riigikohtu erikoosolekule. Erikoosoleku koosseis, millisesse võivad kuuluda mitte ainult riigikohtunikud, ja vastutusele võtmise ning asja arutamise kord määratakse seadusega.

8) I osa § 69 teises reas „kes“ järele lisada sõnad „seaduse alusel“.

9) II osa § 1 teises reas võtta „kuuekümnendal“ asemele „üheksakümnendal“.

10) II osa § 2 esimeses reas võtta „Viiekümne üheksa“ asemele „Kaheksakümne üheksa“.

11) II osa § 3 esimeses reas võtta „üheksakümne“ asemele „kuuekümnendal“.

Peale selle on Riigikogu liikmeilt järgmised ettepanekud:

Rkl. Sternfeldt teeb ettepaneku, võtta § 59 II lõike lõppu sõnad: „Önnistagu minu tööd Kõigekõrgem, kes juhib rahvaste saatust.“

Edasi on rkl. Vesterblom'ilt ettepanek, võtta § 36 „Riigikogus on sada liiget“ pro „Riigikogus on kaheksakümmend liiget“.

Edasi on rkl. Sternfeldt'ilt ettepanek, muuta Põhiseaduse § 11 järgmiselt:

„§ 11. Eestis on usu ja südametunnistuse vabadus. Keegi ei ole kohustatud korda saatma usutunnistuslikke tegusid, olema usutunnistusliku ühingu liige ega kandma selle kasuks avalikke kohustusi.“

Usuliste talituste täitmine on takistamatu, kui see ei käi avaliku korra ja kõlbluse vastu.

Usutunnistus ega ilmavaade ei või vabanduseks olla kuriteo kordasaatmisele või kodaniku kohuste täitmisest kõrvalehoidmisele.“

Siin on välja jäetud viimane lõige: „Riigiusku Eestis ei ole.“ Ma juhiksin rkl. Sternfeldt'i tähelepanu sellele, et Põhiseaduse muudetavate paragrahvide loenduses puudub § 11, ja kui rkl. Sternfeldt'i ettepanek § 11 kohta peaks vastu võetama, siis ma loen, et sinna on § 11, kuigi seda kirjalikult ei ole esitatud, sisse võetud redaktsiooni korras. Aruandja ühineb minu seletusega.

Hääletamise korra kohta on kõigepealt teatada, et 12 Riigikogu liiget nõuab Põhiseaduse muutmise seaduse § 36 kinnist hääletamist. Saan ettepanekust nii aru, et kinnisele hääletamisele tuleb rkl. Vester-

blom'i ettepanek § 36 kohta, asendada 80 Riigikogu liiget 100 Riigikogu liikmega.

J. Soots (kohalt): Meie nõuame selle paragrahvi nimelist hääletamist.

K. Ast (korra kohta, kohalt): Need parandused, mis on esitatud Riigikogu liikmete poolt ja mida paljundatud ei ole, tuleksid hääletada enne, ja pärast aruandja parandus-ettepanekud, mis kirjalikult laiali saadetud.

Juhataja: Nii ma kavatsesin ka hääletada, ning kui Riigikogu liikmed vastu ei vaidle, panen aruandja parandus-ettepanekud hääletamisele korraga.

Kõigepealt selgitan, kas soovitakse hääletada ettepanekut § 36 kohta nimeliselt, kuna nimelisel hääletamisel eesõigus on kinnise hääletamise ees. Kõige esmalt teen kindlaks, kas $\frac{1}{3}$ koosolevaist Riigikogu liikmeist toetab nimelise hääletamise nõudmist. Ma palun helistada kõrvalruumidesse. (Helistatakse kõrvalruumidesse.) Palun Riigikogu liikmeid, kes toetavad nimelise hääletamise nõudmist, kätt tõsta. Nimelist hääletamist toetab 35 Riigikogu liiget, koos on 78 Riigikogu liiget, seega on tarvilik arv nimelise hääletamise toetajaid.

Kõigepealt tuleb hääletamisele rkl. Sternfeldt'i ettepanek § 11 kohta. (Hääletatakse.) Ettepanek on tagasi lükatud.

Järgneb rkl. Vesterblom'i ettepanek, võtta § 36 „Riigikogus on sada liiget“ komisjoni ettepaneku „Riigikogus on kaheksakümmend liiget“ asemele.

Ettepanekut on otsustatud hääletada nimeliselt. Kes toetavad rkl. Vesterblom'i ettepanekut, need toetavad ühtlasi Riigikogu 100-liikmelist koosseisu ja neid palun hüüda minu küsimise peale „poolt“. Neid, kes on ettepaneku vastu, palun hüüda „vastu“.

Adamson, Mart — poolt; Anderkopp, Ado — poolt; Ast, Karl — poolt; Baars, Kaarel — poolt; Bulin, Johannes — puudub; Eilman, Bernhard — poolt; Einbund, Karl — vastu; Eliaser, Rein — vastu; Freiberg, Karl — poolt; Fuks, Johannes — vastu; Gretshanov, Aleksei — puudub; Gustavson, Oskar — poolt; Hagivang, Johan — vastu; Hasselblatt, Verner — poolt; Hermann, Anton — puudub; Hist, Friedrich — poolt; Holberg, Johan — puudub; Hünerson, Jaan — vastu; Jaanis, Johannes — vastu; Johanson, Leopold —

poolt; Joonas, Erich — ei hääleta; Juhkam, Mihkel — poolt; Jõeäär, Aleksander — poolt; Järve, Jaan — puudub; Järve, Peeter — vastu; Jürman, August — vastu; Kaaver, Valter — puudub; Kalbus, Tõnis — vastu; Kanep, Karl — poolt; Kask, Oskar — vastu; Kerem, August — puudub; Kirikal, Aleksander — poolt; Klesment, Johannes — ei hääleta; Kornell, Aleksander — vastu; Kukke, Hugo — vastu; Kuris, Rudolf-Aleksander — vastu; Kärner, Aleksander — poolt; Käär, Leonhard — puudub; Köster, Oskar — puudub; Laarman, Mats — puudub; Lattik, Jaan — vastu; Laur, August — vastu; Lehtman, Johannes — puudub; Leps, August — vastu; Liigand, Oskar — vastu; Liivak, August — poolt; Lill, Julius — puudub; Loosalu, Jakob — vastu; Lorenz, Gustav — puudub; Martinson, Hans — poolt; Martinson, Märt — vastu; Martna, Mihkel — puudub; Masing, Jaan — vastu; Mekkart, Aleksander — poolt; Mihkelson, Mihkel — poolt; Mõttus, Alfred — puudub; Oinas, Aleksander — poolt; Penno, Rudolf — vastu; Pesur, Eduard — poolt; Pung, Mihkel — vastu; Päts, Konstantin — vastu; Raudkepp, Leopold — vastu; Rei, August — poolt; Reisik, Marie — vastu; Saar, Aleksander — vastu; Saar, Jakob — vastu; Salum, August — ei hääleta; Schilling, Carl — puudub; Schmidt, Theodor — poolt; Schulbach, Arnold — vastu; Schütz, Peeter — poolt; Sihver, Johan — puudub; Sikkar, Johannes — erapooletu; Sirro, August — poolt; Smirnov, Valentin — poolt; Soonberg, Karl — puudub; Soots, Jaan — vastu; Sternfeldt, Aleksander — vastu; Strandman, Otto — puudub; Suursööt, Oskar — vastu; Sõster, Aleksander — vastu; Tamm, Karl — vastu; Tallmeister, Theodor — poolt; Tammai, Villem — poolt; Teemant, Jaan — vastu; Teetsov, Jaan — vastu; Tonkman, Kustas — vastu; Tupits, Artur — vastu; Tõllassepp, August — vastu; Tõnisson, Jaan — vastu; Uluots, Jüri — vastu; Uukareda, Valde — puudub; Usai, August — poolt; Vann, August — vastu; Vesterblom, Mathias — poolt; Vilms, Juhhan — poolt; Voiman, Jüri — poolt; Vreeman, Richard — vastu; Võmma, Johannes — vastu; Zimmermann, Johannes — puudub.

Poolt on 32 häält, vastu 43 häält, seega on rkl. Vesterblom'i ettepanek tagasi lükatud.

A. Sternfeldt'i ettepanek § 59-da kohta lükatakse tagasi.

Aruandja parandus-ettepanekud võetakse vastu.

Esitis ühes aruandja ja redaktsiooni-liste parandustega võetakse vastu 43 häälega 30 hääle vastu. (Käteplaksumine paremal pool ja keskel.)

Aruandja J. Uluots: Teen teatavaks, et redaktsiooni komisjon on esitise läbi vaadanud.

30. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

Juhataja: Riigikogu juhatuselt on korra kohta ettepanek, lõpetada käesolev koosolek ja pidada järgmine koosolek 5 minutit pärast käesoleva koosoleku lõppu. (Päevakord vaata 237. koosoleku otsuste protokoll, lisa nr. 47.)

K. Ast: Ma ei vaidle selle vastu, et järgmine koosolek pidada 5 minuti pärast, ma ei vaidle ka päevakorra vastu, mis juhatus poolt esitatud, küll aga vaidlen ühe päevakorra-punkti, nimelt trahteriäri seaduse muutmise seaduse vastu. Kui korralikult tahetakse seaduseandlikku tööd teha, siis ärgu nalja tegema hakatagu. Mulle näib, et sellele seaduseelnõule oleks võinud Riigikogu juhatus ise käigu määrata harilikus korras, s. o. anda rahaasjanduse komisjoni. Sellepärast teen ettepaneku, jätta välja päevakorrast 16. punkt — trahteriäri seaduse muutmise seadus — Vabariigi Valitsuse ettepanek.

K. Ast'i ettepanek lükatakse tagasi 30 häälega 24 hääle pooltolemisel.

Juhatus ettepanek võetakse vastu.

31. O. Gustavson'i sõnavõtmine isiklikus asjas.

O. Gustavson: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eelmise päevakorra-punkti arutamise puhul rõhutas aruandja härra Tonkman § 16 juures tekkinud läbirääkimiste puhul, nagu oleksin mina süüdistanud aruandjat võltsimises. Seda sõna ei ole ma tarvitanud, vaid vastuoksa, minu kõne stenogrammist võib lugeda sõnasõnalt

järgmist: „Ma ei taha öelda, et see on meelega tehtud, võib-olla see on kogemata seaduseelnõusse lipsanud“.

Ja nagu hiljem protokollidest jälgides selguski, on arusaamatus tekkinud kiire töö

tagajärjel, ilma, et aruandja oleks teadlikult seda tahtnud.

Juhataja: Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 0.45 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretärid (allkirjad).

Koosoleku juhatajad (allkirjad).

